

תפלות מעין שמונה עשרה

יוצאות לאור מתוך כתבי יד על ידי

אברהם מאיר הברמן

ברלין הוצאת שוקן תרצ"ג

תפלות מעין שמונה עשרה

תפלות מעין שמונה עשרה

יוצאות לאור מתוך כתבי יד על ידי

אברהם מאיר הברמן

ברלין הוצאת שוקן תרצ"ג

תפלה שלמה בנויה על סדר שמנה עשרה

למשופטי אתחנן ולפועלי אתן צדק.
יתברך ויתע' צור עולמים מושל באדם
כי הוא יראה דרכי וכל צעדי יספור.
הוא הבורא אשר יש לו השגחה על הנבראים.
יצר אותם בחכמה ועיניו על דרכי איש.
יודע הפרטים אין דבר נעלם
גם חשך לא יחשיך ממנו.
במופי אתחנן לו ומשירי אהודנו
שתתחונן דעתי עלי להדבק בשמו הגדול
דבקות כונה רצויה ומעשים רצויים
לכוין חפצי לחפצי שמים
לעשות כל פעלה ופעלה לשם יוצר בראשית
לתקן כל העבודות לשם המיוחד.
אין בלבי אלא אחד.
אחד הוא אלהינו אחדות שלמה.

ה

טו

א. איוב ט. מ'ר. שם ל"א. נ. / ב. עדה"כ ישעיהו כ"א ד ושמואל ב כ"ג. נ. / ג. איוב ל"א. ד. / ה. ע"ד
לשון ברכת "אשר יצר". איוב ל"א. / ו. עדה"כ דברי הומים ב מ. ב. / ז. עדה"כ תהלים קל"ט. י"ב. /
ח. איוב י"ט. ט"ז. תהלים כ"ה. ז. / ט. כלשון "אתה הונן לאדם דעת" שבתפלה ולשון הו"ל בכרכות ל.
ב: "שתתחונן דעתי עליו". / י. כעין לשון "ספר הכבוד" מאמר ראשון א: "כונתך רצויה... אבל מעשיך
אינם רצויים". / יא. וה"ל אמרו בשבת ק"י. א: "איוהו ת"ח שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכה" זה
שמוניח הסצו ועוסק בחפצי שמים. / יב. כנוי זה מקורו ב"תקיעתא דבי רב", כלומר בתפלת "עלינו לשבח". /
יג. הוא הקב"ה. ואמרו ה"ל בשמות רבה כ"ט. ג: "אבל לא יחדתי שמי אלא עליכם". / יד. ע"ד לשון
ה"ל בפסחים נ"א. א. וע' הערה לדף ו שורה ו. / טו. עדה"כ דברים ו. ד. ע' "דרך אמונה" ל" מאיר ז
נבא, מרואה ש"ב, תשובה ב.

לזה נאה שיקרא אלוה.

כבודו מעצמו ועזו ממנו

והוא באחד ומי ישיבנו.

אין תמורת מחשבה ואין שנוי רצון

ונפשו אותה ויעש.

ברוך שם כבוד מלכותו.

זה אלי ואנוהו אתנאה לפניו במצות.

בחבלי אדם אמשכנו בעבותות אהבה

בתחנוני עריבות

בתפלות רצויות.

אספרה אל חוק שיש עלי מנהיג משגיח

לא יגרע ממני עיניו.

שמעתי מפי בית דין מקדש

בינותי בספרים אשר חכמים יגידו

הסכימו נקיי הדעת נמצא בחיוב השכל

לעבוד את הבורא בכל יום בעבודה מיוחדת

להסדיר שבח למי שאמר והיה העולם.

יושב תהלות ישראל שומע תפלה

שפתי ישכחונך כי לא תחפוץ זבח ואתנה

הן אמת חפצת בטוחות.

רצונך רצוי דברים עריבים

א. ע"ד לשון חז"ל, "לוה נאה לומר את הכל עשה יפה בעתו" בדברים רבה א. ד. ו"לזה נאה לקריתו שור" בספיקתא רבתי י"ה. / ג. אויב כ"מ. י"ג. / ד. ונאמר בנוסח "אדון עולם" אשר לספרדים על הקבי"ה כי הוא "בלי ערך בלי דמיון בלי שנוי ותמורה". / ה. אויב כ"מ. י"ג. / ו. ע"ד לשון חז"ל בספחים ג"ה א: "אמר לו בניו: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. אמרו: כשב שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבינו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". / ז. שמות ט"ה ב. ויע"ס דרשת חז"ל על הפסוק חז"ל במכילתא בשלה ס"שה נ ושבת קל"מ ב. / ח. עדה"ב הרשע י"א. ד. / ט. "עריבות" במקום "עריבים" לשם הדרשו. / יא. תהלים ב. ד. / יב. עדה"ב אויב ל"ה ז. בכ"י כתוב: "ממנו". / יג. ע"ד לשון חז"ל ב"ה פירק ב משנה ה. בשני מובן. / יד. דניאל ט. ב. אויב ט"ה י"ה. / טו. נטין פירק ט משנה ה ועוד בהרבה מקומות בתלמוד, ובמעט תמיד בקשר עם ירושלים. כעין לשון "אמונות הדעות" ג. א: "וכאשר היה זה מהיובי השכל". / טז. כלומר בתפלה. / יז. ע"ד לשון חז"ל במכילתא כ"ה ב: "שמעון הפקולי הסדיר י"ח ברכות". סנהדרין י"ט א ועוד. / יח. תהלים כ"ב. ד. שם ס"ה. נ. / יט. שם כ"ה. ד. שם ג"א. י"ה. / כ. שם ט. ח. / כא. רצוי דברים כעין לשון "רצוי שאלה" בתענית ד. ב. והרבה דברים" בחגיגה י"ה. ב. רצונך רצוי לנגיל.

ערכו עליך דברי דודים בנקיות המחשבה.

בוהן לבב ומישרים תרצה

אני ביושר לבבי אשיר עוויך

כי הגיע זמני לומר שירה.

זה היום שקויתי וקנתי וכבודי חדש עמדי.

עזבני הנוער והלך הילדות.

עתה הראיתי לדעת כי ה', הוא האלהים.

הורוני הימים ורוב שנים יודיעו חכמה.

ערכתי מערכי לב וסוד לא ידעתי אחקרהו.

אערכה מלין ופי אמלא תוכחות.

נצחוני תשובות נצחות.

מה נכבד אותו נצוח.

אשרי מי שמנצח עצמו לכבודו.

המציאוני ראיות מוכיחות מציאות אלוה

הביאוני אל הסבה הגורמת.

ידעתי ואמצאהו קדמון ומנהיג

עלת העלות לכל החפצים.

יצאתי מן הספק

אינני פוסח על שתי הסעפים.

נכנסתי לברית ליראה את השם הנכב' והנורא

במופתים ידועים

ומסופרים שמעתי רמזים ונקדות

א. דודים בני ישראל, ואמר עדה"ב תהלים ק"ה, ל"ד. / ב. עדה"ב דברי הימים א כ"ט, י"ו. ב"י כתוב: "ומישרים תשפוט". / ג. עדה"ב תהלים נ"ט, י"ז. / ד. הולין צ"א. ב. / ה. עדה"ב איכה ב"מ"ו. אפשר שהגיע או המחבר לזקנה, כלומר שהיה בן ששים שנה, ע"פ מאמר חז"ל באבות פ"ק ה משנה כ"א. אויב כ"ט. ב. / ו. על יוצאים מן הכלל כעין זה עי' Gesenius-Kautsch: „Hebr. Grammatik“, Leipzig 1896 סעיף 146 ס' ד / ז. עדה"ב דברים ה' ל"ה. / ח. אויב ל"ב. / ט. עדה"ב משלי ט"ו, א. עדה"ב אויב כ"ט, ט"ו. י. עדה"ב שם כ"ט, ד ול"ב, י"ד. ב"י כתוב: „עורך“. / יא. סנהדרין ק"ה, א ועור. / יב. לכבודו של הבורא ע"ד מאמר חז"ל באבות פ"ק ד משנה א. / יד. המציאוני. . . מציאות, לנעיל. / טו. היא הסבה הראשונה. / טז. אויב כ"ט נ. / ז. כלשון „עלת העלות“ בהוכחות הלכמות" שער היחוד פ"ק ז ועור. / יח. ע"ד מאמר רבן נמליאל באבות פ"ק א משנה ט"ו: „והשתלק מן הספק“. / יט. עדה"ב מלכים א י"ה, כ"א. ב. ע"ד לשון ברית האב כשהוא מל את בנו דברים כ"ה נ"ח. / כא. ככתיב: „וידעת כי ה' אלהיך הוא האלהים“ דברים ה' ט וכדומה בכמה מקראות. / כב. ב"י כתוב: „ומי סופרים“. ואפשר שצ"ל „בסופרים“ ועולה למעלה.

ומצאתי לי סימנין טובים
 שסיעוני מקומות מסומנין.
 סוד ה' ליראיו
 שהמבין מרגיש שהמקרא אומ' דרשני
 והרבה מקראות מתחורין
 מראין באצבע קדמונו של עולם
 והדברים עתיקים.
 מגלה עמוקות מני חשך
 מי גלה מסתורין לבני אדם.
 אל מסתתר את מי הגדת מלין
 בסוד אלהות שלמה
 אשר שמענו ונדעם בקבלה על הסדר
 דברים כפשטם.
 מי חכם ויבן אלה סדרי בראשית
 בעשותך נוראות להוציא לפעלה הויות קמנות
 מורין דקי הצורה אחד באחד יגשו.
 את מי נועצת ויבינד
 לעשות לך שם גדולות ונוראות.
 ותעש לשמך הגדול סגלה מיוחדת
 ויצא לך שם בגוים
 סעם מקדש נקדש בצדקה
 ונכבאה ורוח הקדש
 רואים במראה ומשיגין בחזון

ב. כי סיעוני, והוא עיד מאמרי חז"ל: "בא לסדר מסעיין אותו" בשבת ק"ה א. ר"אין תורה נקנית אלא
 בסימנין" בעירובין נ"ה ב. / ג. תהלים כ"ה. י"ד. / ד. עיד לשון תנחומא ב. פרשת וישב ס' י"ג. / ה. כלומר
 באופן ברור, והוא עיד לשון חז"ל במכילתא בא פרשה א. ונאמר ב"חובות הלבבות" שעד היחוד פ"ו:
 "הוא הקדמון הראשון אשר אין ראשית לראשיתו ואין תכלית לקדמותו" / ו. דברי הימים א' ה' כ"ב. בב"י
 כתוב: "עתיקין". / ח. איוב י"ב, כ"ב. / ט. עיד לשון בראשית רבה צ"ה ג. ואפשר שצ"ל "מגלה מסתורין". /
 י. ישעיהו ס"ה ט"ו. איוב כ"ה ד. / י"ד. הושע י"ה י. עיד לשון חז"ל בשבת נ"ג ב. / טו. ישעיהו ס"ד ב.
 הויות קמנות, כלומר הוש החמרי / טז. איוב מ"א ה. ושם צ"ל "צורין" במקום "מורין". / יז. עדה"כ
 ישעיהו מ. י"ד. / יח. כלומר בגדולות ונוראות / כ. יחזקאל ס"ה י"ד. / כא. ישעיהו ד. מ"ו.

ראייתן עיון דק השגה שאינה מחסרת ציור.

אתה נגלית בענן כבודך.

ראוך לפנים מכמה מחיצות

ראיה זכה במחשבת הלב

לכוין הויה כמות שהיא

לצייר כיוצא בה בעריכת שפתים

אמת הציור והדמיונים.

כנות עליהם הרוח התיכונה

מצטיירת במחשבה והלב קולט גוון המראה בכיוון.

גלית להם סתרים וסודות ה.

דמיונות משתנים וגוונים הרבה.

המה ראו מעשי ה.

כבוד ה. הדר אלהינו.

אוצר חביב לא יערכנו זהב

מגדל בנוי לתלפיות

תל שהכל פונין בו.

מגדל עוז שם ה.

גנוי חיים ששם נפשות הצדיקים גנוזות

מדורי כבוד מדור שעושין לכל צדיק וצדיק

תפה לפי כבודך

שם יתנו צדקות ה.

חלקת כבוד לבני אדם

אצלת נשמות מרוח הקדש אצולות

ב. התחלת חלק ב מ"תקיעתא דבי רב"ה. כ"י: "שהוא". ו. אבות סרק קנין תורה משנה ו. ח. במדבר י"א, כ"ה. ה. רוח התיכונה" היא הרוח האמצעית המתוכת בין הנשמה והגוף. / ט. כלשון בראשית רבה מ"ו א: "היא צריבה בוין". י. עדה"כ עמוס ג. ו. י"א. כ"י: "משנתנו". יב. תדלים ק"ה כ"ה. יג. ישעיהו ל"ה. ב. יד. עדה"כ איוב כ"ה. י"ז. טו. עדה"כ שיר השירים ה. ד. טו. דרשת חז"ל על הכתוב הג"ל בברכות ל. א. יז. משלי י"ה. י. חגיגה י"ב. ב. יח. ע"ד מאמר חז"ל בשבת קנ"ב. ב. יט. ע"ד מאמר חז"ל בבבא מציעא פ"ה. ב. כ. ע"ד מאמר חז"ל בויקרא רבה כ"ה א. / כא. שו"מ"ס ה. י"א. כב. ע"ד לשון "כל מקום שיש הלול השם אין הולקין כבוד לרב" בברכות י"ג. ב תעוד. / כג. ואמר ר' יהודה הלוי: "ברכי אצילה מרוח הקדש" (ראוודאן מס' 1746).

שאינה עושה חסרון עשיית הנשמה
 אור מצוייר מלא חכמה וכליל יופי.
 ולפי דקות הנפש כן דקות ההרגשה
 לקבל רוב הטובה לעולם שכלו ארוך
 ורוב הפורענות בשבעה מדורי ניהנם.
 התקנת מקום מרוק יסורין של אהבה
 למרק נפשות שיש להם כתם
 ובמלאת ימי מרוקיהן
 אתה עושה להם מחול ומכנים אותן בגן עדן.
 תובלנה בשמחות וגיל תבואינה בהיכל מלך.
 מה ידעת ולא נדע תבין ולא עמנו הוא
 מתענוגי הנשמה והגמול הטוב
 מן העונש האכזרי.
 הכל גלית והכל הודעת
 דברת בתוון לחסידריך מהם תצא תורה
 ידיעה אמתית מן הדברים הנעלמים.
 אינני מחזיק אמונתי מפני שהפילוסוף מודה בה
 ולא מחליש כונת הלב אם חלוק עלי.
 כל ישעיו וכל חפצי ספרי הנבואה והמסורת.
 מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם
 פושעי ישראל האומרים כלה ענן וילך
 הגוף כלה והנפש אוכרת

ב. יחזקאל כ"ה, י"ב. / ד. קורושין ל"ט, ב. / ה. ע"ם מסכת ניהנם. ועי' "בארצ' מדרשים" ליו"ד איזענשטיין ניו-
 יורק תרפ"ח. עמ' 92 ובהערה 1 שם. / ו. בכ"י בתיב: "איסורין". ע"ד מאמר חז"ל בברכות ד. א. / ז. וב"מספא
 לנפש" לר' רפאל מנורצי וינציאה שלי"ט, דף י"ז-י"ח כתוב: "ובשדקב"ה מביא יסורין על הצדיק מזה המין.
 נקראין יסורין של אהבה למרק איזה חפא שצריך כפרה". / ח. עדה"כ אסתר ב. י"ב. / ט. עי' תענית ל"א.
 א. / י. תהלים מ"ה, ט"ז. / יא. איוב ט"ה ט. בכ"י: "ידעת ונדע תבין ועמנו". / טו. עדה"כ תהלים פ"ט,
 ב. ע"ד לשון חז"ל "הודורו בבני עניים שמהם תצא תורה" בנדרים פ"א א. / יח. כלומר ואין זה מחליש
 כונת לבי. ע"ד לשון חז"ל "וחלוקין עליו המידות" בספחים ק"ה א ועד. / יט. עדה"כ שמואל ב כ"ג, ה. /
 כ. אסתר ט. כ"ז. / כא-כב. / מ ועל הכתוב הזה אשר רבה בכמא בתרא ט"ה א: "מכאן שכשר איוב
 בתדית המתיס".

אין גמול ואין עונש.

המה היו במורדי אור

דורשים בהגדות של דופי

לבטל מלכות שמים.

כסכורין שהפקור נאה להם והוא מורה על השכל.

לא למדו מן הפקחות כי אם המינות לבדה.

ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה

להשיב על חכמי הקבלה ולחלוק על בעלי המסורת

מסורת בידם מפי נביאי האמת

להם נפרץ חזון ומשך חכמה נמשך.

כלם יצאו לדעת אחת מענין הגמול והעונש

וראיה על זה שיהיו מוסרין עצמן למיתה על קדוש השם

שלא יכנס הזיוף במעשה המות.

הרוצה שיהרג ואל יעבר

מחשבתו נכרת מן מעשיו שהוא דואג מתחלואי הדין

ושיש לו הרבה בטחון בעולם הנשמות.

המיתו הנוף בשביל שתזכה הנפש זכיה עולמית.

והחטאים האלה כנפשותם

מכתבי עמל עלי ביטול ההשגחה

אומרים לא ייטיב ה' ולא ירע.

מכחשי גיהנם וגן עדן

אל לב שקוציהם לבם הולך

מלמדים זכות על עברות שבידם

א. ע"ד לשון חז"ל בירקא רבה ב"ה. א. "לית דין ולית דיון". ב. איוב כ"ה י"ג. ככ"י כתוב: "המורדי".
ג. ע"ד לשון חז"ל בסנהדרין צ"ט ב. ד. ברכות פ"ג ב. משנה ב. ה. ככ"י כתוב: "לברו". ו. בראשית
מ"ט ו. ה. ככ"י כתוב: "בעל". ז. כלומר שקבלה בידם. י. ער"כ שמואל א ג. א. ער"כ איוב כ"ה
י"ח. יא. עי' "עולם הקטן" לר' יוסף קארו. לייפציג תר"ה. ה. ב. יב. ירושלמי שביעית ה. ב. יג. הוי"ה.
כלומר הרמאות. יד. סנהדרין ע"ד. א. / טו. ע"ד לשון חז"ל בבבא מציעא נ"ט. א. / טז. הבטוי "עולם הנשמות"
רגיל בספרי הפילוסופיה של ימי הבינים וכן הוא ב"עקרים" מאמר שני ס"ק מ"ו. יח. במדבר י"ה ג. /
יט. ער"כ ישעיהו ג. א. / כ. צפניה א. י"ב. / כב. ער"כ יהוקאל י"א. כ"א. / כג. ע"ד לשון חז"ל בסוטה
מ"ה. א. ככ"י כתוב: "על עברות שבידם".

שיהו נוהגין כבני אדם של הפקר.
 שתו בשמים פיהם שלא לחוש למדת הדין.
 ברוך השם שלא נתנני טרף לשניהם.
 שמעתי ולא השמעתי לאוני
 פתוני ולא נתפתיתי
 ולא עברו על נפשי המים הזדונים.
 הנאני האמת ובמעט שמשכני אחריו נמשכתי הרבה.
 צדק לבשתי וילבשני להכיר מוראי
 אכיר אכירנו לאחרים.
 נגדך כל תאותי.
 הרהיבוני חפצי שמים.
 כי אזכרה מקדם פלאך
 התעוררת בזיוזיון גדולי כרחמי האב על הבן
 יצאת לישע עמך בסבות נכבדות
 ראויית להנאל עם אהוב לאלהיו
 להראות העמים והשרים
 שיש להם מלך הגון מנהיג מקודש
 לפרסם חיבתן לכל באי עולם.
 עשית פלאים להתגדר בהן
 להודיע שמך לצריך שאין כמוך באלהים.
 אף על זה פקחת עיניך
 השנחת עליהם לסלסל גאולתם
 שלא יהו נגאלים בחשאי ובגנבה
 כמתגנב העם הנכלמים

א. עיד לשון "אין בנות ישראל הפקר" ביבמות פ"ג משנה א. / ב. תהלים ע"ג ט. עיד לשון חז"ל בכתובות נ. ב. / ג. ערד"ב תהלים קכ"ד ה. / ד. עיד לשון חז"ל בבבכות פ"ק ב משנה נ. / ה. ערד"ב ירמיהו כ. / ו. ערד"ב תהלים קכ"ד ה. / ז. איוב כ"ט י"ד. כלומר את אלהי ערד"ב ישעיהו ח. י"ב—י"ג. / ט. עיד לשון חז"ל בקידושין ע"ה א. / י. תהלים ל"ה י. / י"ב. שם ע"ה י"ב. / י"ג. ערד"ב שם ק"ג י"ג. / י"ד. הבקוק נ. י"ג. / טז. אסתר א. י"א. / י"ה. עיד מאמר חז"ל בבמדבר רבה ד. א. ועי' דות רבה בפתיחתא א. / י"ט. ערד"ב תהלים ע"ה ט"ו. עיד לשון חז"ל בחולין ג. א. / כ. ישעיהו ס"ה א. תהלים פ"ה ה. / כא. איוב י"ד נ. / כב. כעין לצלצל כלומר לפסס. / כד. ערד"ב שמואל ב י"ט ד.

רק דרך פרסום והודעה.
 קבעת זמן לקרא להם דרור.
 הודעת קץ הגאלה ועצם היום.
 ומצד שהם חביבים לפניך ביותר
 שלחת בני אדם מסויימין להציל ולהושיע
 שהעזר מן השפל מגונה במקצת
 ולוית חן למעשים הנאים כשהפועל משוכת.
 גאלה זו כל מעשיה על טהרת הקדש
 לא ניכר בה שפלות ענין ומיעוט השנחה.
 כל העוסקין בה מתחלה ועד סוף
 חבת הקדש מכשרתן.
 נאים ומשובחים היו שלוחי אלהינו
 משה ואהרן גדולי הדור
 ראויים להנהיג בשררה על הצבור
 ראויים שתשרה עליהם שכינה
 ושהקב"ה יפרסם מלכות שמים על ידם.
 ואחר האמת והשלום והגאלה והנצוח
 הוספת אחוה וקרוב הדעת.
 הראית עצמך חפץ במשרתים
 מתאזהר לעבודות ממנו.
 נכספת לעשות אותנו לעם סגולה

א. כמ"י: "דרך דרך". שנינו במבילתא בא פרשה י"ג: "אמר לו משה: מוהדין אני שלא לצאת אלא בפרהסיא, שנאמר: ואתם לא תצאו" (שמות י"ב, כ"ב). ובילקוט פרשת בא רמז ר"ח כתוב: "אל: וכו' נגבים אנחנו: בבקר אנו יוצאין". ורש"י פירש בשמות י"ד, ח: "ב"ד רמז: בנבייה נבודה ומפורסמת". ב. ירמיהו ל"ה, ה. / נ. שמות י"ב, י"ו ועוד. ד. ע"ה מאמר הח"ל באבות פרק ב משנה י"ד. / ה. משה ואהרן הנזכרים להלן. / ז. משלי א' ט. / ח. עדה"כ דברי הימים ב' ל' י"ט. / יא. חילין ל"ג א. / יג. אמרו הח"ל בשיר השירים רבה ד' י"ב: "שני שידך אלו משה ואהרן. מה השדים הללו הדהו הדרה של אשה, כך משה ואהרן הדרן והדרן של ישראל. מה השדים הללו נזיה של אשה, כך משה ואהרן נזין של ישראל. מה השדים הללו כבורה ושבעה של אשה, כך משה ואהרן כבורן ושבעתן של ישראל". / יד. כלשון הירושלמי תענית ד' ה: "אדם ישרוא עתיד להגות שדרה על ששים ריבוא". אלא שריבויים אלה נאמרו מסו משה על יהושע. / טו. ע"ה לשון ח"ל בכבא בתרא כ' א: "ראוין הללו שתשרה עליהן שכינה". / טז. ע"ה לשון ח"ל בברכות י' ב. / יז-כ. ואמרו ח"ל בברכות י"ג א: "אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליתוריו". / כא. עדה"כ דברים ג' ו ועוד.

בעבור שמך הגדול.

קשרת קשרי אהבים בינינו ובין השם הנכבד

ברית עולם לא תשכח.

מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך.

אתה כוננת מישרי' סדרי הנהגה

דברים מערבין בין השם הגדול ובינינו.

עשית תורתך ערוגה של בשמים.

לא הנחת מדה חמורה שלא כתבת עליה

כלם נכוחים למבין.

הלכות דרך ארץ לקיום העולם הזה

מצות שחכמי אומות העולם נוהגין כן מדרך המוסר

והפקחין שבהן עונין אמן אחר ברכותיך.

אשרי העם שככה לו מצות בוראו וזירווי אלהיו

יודע שיש בידו לרצות ולעשות רצון אביו שבשמים.

עין ראתה מעמד הר סיני ותעידנו

שכינה שורה ורוח הקדש

נתנה תורה ונתחדשה הלכה.

יקרה היא מפנינים מדת האמת

שהנצוח נוצח ואימת חלש על גבור.

יקרה היא תורתנו

שאינה צריכה משלים וחידות

ולעשות עליה דמיונים.

אמתה של תורה מטבע קצר

מקרא מועט והלכות מרובות.

א. עדייב שמואל א י"ב, כ"ב. / ב. עיד לשון ביד כ"ט, ד ועוד. דברים כ"ח, נ"ה. / ג. ירמיהו ג, ה. / ד. דברי הימים א כ"ט, י"ג. / ה. תהלים צ"ט, ד. / ו. עדייב שיר השירים ה י"ג ושם ה ב ולשון חז"ל בבבא בתרא ס"ט, א. / ז. משלי ט, ט. / ח. בכ"י כתוב: "העולם דבא". / יא. כלומר המצות השכליות, כנגד לחוקים. ועי' יומא ס"ג ב ופירש"י לבראשית כ"א, ד. / יב. עיד לשון חז"ל בתוספתא תענית א, י. / יג. תהלים קמ"ד, ט"ו. / יד. עיד לשון חז"ל באבות פירק ה משנה כ. / טו. עדייב איוב כ"ט, י"א. / טז. שבת כ"ב, ב ועוד. / יז. שם קל"ה א-ב. / יח. משלי ג, ט"ו. / יט. עיד לשון ריש לקיש בפסיקתא רבתי מ, שבת ע"ג, ב. / כ. ירושלמי ברכות א, ד. / כד. הניגה פירק א משנה ח.

שמע ישראל ה', אלהינו ה', אחד.

פסוק זה חותם תכנית

בו מחנכין את התינוקות

מתעסקין בהם כדי שילמודו.

כשהתינוק גדול משמיע לאוזנו מה שמוציא בשפתיו

דבק בבוראו קושר עמו אהבה

לא ידיחנו מדיח ולא ישמע לקול מלחשים

שיש לאלוה סבה משתתפת או שיש לו סניפין.

עמקו מחשבותיך וכלן נעשו פעולות.

גדול העצה ורב העליליה מחשב

ופעולותיו לו סדורות

מצייר בלבו ואין צריך לחתוך בשפתיו.

מחשבתו תחלת יצירה

רצונו מעשה נגמר.

מה רבו מעשיך ה', כלם בחכמה עשית

הגדלת לעשות עמנו במעשים ופעולות

ואם אין פעולה אצלנו ועבודה ראויה לשירות

עלינו לשלם גמול בהודות והלל.

השיר יתחדש בכל יום וסגנון של תהלה וישתנה לטוב.

זמרך כבוד בכל שם חביב

מחזיק כל שבח

כולל כל תהלה.

ואם ידענו שאין כל דבר משובח שאין שבח מפליג בעליו

ולא מעולה בברכות שאין תהלה יתרה על ברכותיו

א. דברים ו. ד. / ב. יהוה אלהינו / ג. עיד מאמר חז"ל בילקוט וירא רמו צ"ח. / ד. ע"י סוכה מ"ב, א. / ה. עיד לשון חז"ל בברכות י"ג, א. / ו. תהלים מ"ה, ו. / ז. בהנחת דבריהם. כלומר שאינו אחד. / ח. תהלים צ"ב, ו. / י. ידמיו לי"ב, י"ט. / יב. עיד לשון חז"ל בברכות ל"א, א. / טו. תהלים ק"ה, ב"ה. / טז. עדה"ב שם קב"ה, ג. / יז. כלומר נשאין לנו עבודת בית המקדש. / יח. עדה"ב דברי הוסיס א מ"ה, ג. / יט. עדה"ב אסתר ב, ט. / כ. תהלים ל"י, ג. / כג. עיד לשון חז"ל בקידושין מ"ב, ב. בשני מובן. / כד. עיד לשון חז"ל ביבמות ק"ב, ב וילקוט ב"ב רמז תתקנ. כנ"י כתוב: "מעולה בברכות".

וזלת השם לבדך שאתה נורא תהלות
 הקיצור תהלה והמוסיף גורע
 כי המחשבות הנכבדות לא יכלכלך
 וציורי הלב לא יכילו שבחך
 אף כי הספור שהוא אחד מני אלף בעומק המחשבה.
 דיו העובד המתעסק בכבוד בוראו
 המראה עצמו הומה ומתעורר
 עושה יכלתו בזריוות ובחפץ.
 נצא ידי חובתנו מן השבחה ורוב ההודאות
 עד שלא ישאר עלינו חיוב מצד הפשיעה והיאוש.
 מלך השכל השכילנו באמתך
 ולמדני שתהא דעתי נוחה
 מדברים שאין לי רשות לדבר בהם.
 כבוד אלהים הסתר דבר
 הוסיף לי ידיעה שיש חכמה המכוסה
 ובמופלא ממני גדולים חקרי לב.
 אשית עצות בנפשי במה אתרצה אליך.
 לאדם מערכי לב ומגן מענה לשון.
 אדם סודר בלבו מצייר במחשבה מה שיוציא בשפתיו
 ומן השמים מסייעין אותו לומר דברים על הסדר.
 יהי רצון מלפניך שיהא שם שמים שגור בפי
 ולשוני תהגה צדקך.
 שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך.
 ברוך אתה אלהינו ואלהי אבותינו

א. שמות ט"ז י"א. / ב. ע"ד מאמר ח"ל בסנהדרין כ"ט א. / ה. איוב ל"ט כ"ט. / ו-ח. כלומר די לו לאדם
 שהוא זוכה לעבוד ולבד את מוראו. / ט-י. כלומר נעשה כל מה שיש ביכלתנו. / יא. עדה"כ הניאל מ. י"ג. /
 יב. ע"ד לשון ח"ל במגילה ט"ז ב. / יג. ע"ד מאמר ח"ל בהגנה י"ג א. / יד. משלי כ"ה ב. / טז. ע"ד
 משלי י"ד בן סירא בהגנה י"ג א. שופטים ה' ט"ז. / יז. תהלים י"ג נ. עדה"כ שמואל א כ"ט ד. /
 יח. משלי ט"ז א. / יט. ע"ד לשון ח"ל בפסיקתא רבתי כ"ה. ע"ד לשונם ז"ל בברכות כ. ב. / כ. ע"ד לשונם
 ח"ל בקהלת דבא א. כ"ה. ע"ד לשונם במגילה י"ג ב. / כא. ע"ד לשון ר' חנינא בן דוסא בברכות ל"ה ב. /
 כב. תהלים ל"ה כ"ח.

אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב
האל הגדול הגבור והגורא אל עליון
גומל חסדים טובים וקונה הכל וזוכר חסדי אבות.
זכרון עולה לפניך בכל יום מזכות אבותינו
ובנימוסין שלך כתוב זכותו של אברהם אבינו
שאיחה כל באי עולם לשמך הגדול
הכריז לבריות מלכות יחידו של עולם
אומר לכל באו ונעשה קילוסין להקדוש ברוך הוא
נחזיק טובה למי שכל הטוב מסור בידו.
כמה לשונות של זכות ראויין שהיו כותבין עלינו באות ברית קדש
שאתה רואה בנו של אותו צדיק כאלו שחוט לפניך.
ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם
עושה זכותן של אבות סימן לבניהם.
ברוך אתה ה', מגן אברהם.
אתה גבור לעולם ה', מחיה מתים.
מובטחים היו אבות העולם
שאתה עתיד להחזיר נשמה לנוף
וזה עיקר אחד מעיקרי אמונתנו.
ומסורת בידנו מחכמי הקבלה ומן הנביאים
שיחיו העצמות מערמת העפר.
אין אנו תוהים בדבר זה ולא מסופקים עליו
יהיו הבריות נבראות ממקום כפרתן
נוהגין בהכשר נוהגין אחוה אלו לאלו.

ה. בנימוסין / כלומר כחורה / ה. בראשית רבה ל"ט, ב. / ה. ע"ד לשון הח"ל במדבר רבה י"ט, א. /
ה. אמרו חז"ל בירושלמי סוכה ה. ד: "שבעים שנים לפנינו כמה קילוסין הביב הוא קילוסין של ישראל יותר
מכל". / ט. ע"ד לשונם ו"ל באבות פרק ב משנה ה. / י. בלשון "אשר קדש יידי מבטן" וכו' לבית מילה. /
יא. אותו צדיק הוא אברהם, ועי' ברכות ט. ב. / לשון ב"ר נ"ח י"ד היא: "רבין העולם דני רואה דמו של
איל זה כאלו דמו של יצחק בני, אמוריו כאלו אמוריו דיצחק ב"ר" ולשון פירש"י בראשית כ"ב, י"ג
היא: "ידיו רצון שתוא זה כאלו הוא עשירה בבני, כאלו בני שהיה, כאלו דמו דיוק". / יג. בראשית רבה
מ"ה, י. / יד. עיקר י"ג. / כ. ערד"ב נהמה מ ל"ד. בכ"י כתוב: "בעצמות". / כב. עומדות היות כמעשה
בראשית. "ר' ברכיה ור' הלבו בשם ר' שמואל ב"ג אמרו: ממקום כפרתו נברא המד"א "מזבה אדמה תעשה
ל" (שמות מ, כ"ד). אמר הקבלה: "הרי אני בורא אותו ממקום כפרתו והלאו יעמוד" בראשית רבה י"ד, ט.

ישב עולם לפני אלהים
 עולם שאין בו דאגה ולא מדת יסורין
 לא חטא ולא הרהורי עון
 לא לשון הרע ולא חלוק לב.
 תשלח רוחך יבראון
 יעשה אותו הדור דור הדור
 דור משובח דור שכלו זכאי.
 ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם
 מלבין עונותיהם של ישראל.
 ברוך אתה השם מחיה המתים.
 אתה קדוש ושמך קדוש
 וקדושים בכל יום יהללוך סלה.
 בית דין של מעלה אומרים מקודש מקודש.
 מקדשי את השם בכל כנויו
 ומכונין את לבם כנגד בית קדשי הקדשים.
 מעלין את הכונה עד אין סוף.
 אוזנין במחשבה מה שלא נאחו בראות.
 יודעין כמה מעלות בקדש.
 כובשין פניהם ומשתחוין אל מול פני הקדש.
 ברוך אתה ה', האל הקדוש.
 כתר יתנו לך מלאכים המוני מעלה
 צדיק יסוד עולם יסודתו בהררי קדש
 מוכתר בכתרי תהלות
 צדיקים כך יכתירו.
 אשרי העם שככה לו

א. תהלים ס"א. ח. ככ"י כתוב: "אלים". ד. ערד"כ הרשע י. כ. / ה. תהלים ק"ד. ל. / ו. דור הדור לנעיל. /
 ז. סנהדרין צ"ח. א. / ט. ע"ד לשון חז"ל בספרי דברים כ"ח. / יב. ע"י עמ' ו בהערה לשורה יב. / יד. ע"י
 סוטה פ"ק ו משנה ו. / טו. תוספתא ברכות ג. ט"ו. / טז. בני שגור בח"ן. / יט. ע"ד לשון חז"ל בסנהדרין
 י"ט, ב ועוד. / כא. גם בסדר ר' עמ"ס נאמן נמצאת קדשת "כת" לחול. / כב. משלי י. כ"ה. תהלים
 ס"ג. א. / כד. ערד"כ תהלים קמ"ב. ח. / כה. שם קמ"ה. ט"ו.

שהן קודמין להקדיש את קדוש יעקב
ואת אלהי ישראל יעריצו.

ממליכין מלכו של עולם.

אומרי' ברוך הוא ומבורך יוצר הכל

שכל מעשיו מתברכין ממנו.

ה

משלשין קדושה במסורת חכמה

עונים באימה ואומרים ביראה

קדוש קדוש קדוש ה' צבאות

מלא כל הארץ כבודו.

כבודו מלא עולם הוא מלך הכבוד

יקר מחכמה ומכבוד.

ברא עולמות לכבודו

ובהיכלו כלו אומר כבוד

ברוך כבוד ה' ממקומו.

אתה חונן לאדם דעת

טו

חנני מאתך דעה ובינה והשכל.

לא שכל מזיק את הרבים

מרכה חבלות בבני אדם

תורת חכם מקור חיים חנני

שכל טוב להיטיב לטובים ולישרים בלבותם.

ז

רוח השם תניחני

להבין המדות שהם סגלה ליישובו של עולם

ולעשות יראת שמים כתר לראשי.

ראשית דעת יראת ה'

ממנה יעשה האדם חסיד במטמוניות

כה

א-ב. עדה"ב ישעיהו כ"ט. כ"ט. / ד. ירמיהו י. ס"ה נ"א. י"ט. / ה. ע"ד לשון נוסח ספרד של הקדושה. /
ז. ע"ד לשון "תתברך צוינו מלבנו" בתפלת שהרית. / ח-ט. ישעיהו ו. כ. / י. תהלים כ"ד. ז. / יא. קהלת
י. א. / יב. תהלים כ"ט. ט. / יד. יהוקאל ג. י"ב. / יט. משלי י"ג. י"ד ועדה"ב תהלים ק"ט. כ"ט. / כ. תהלים
ק"א. י. עדה"ב שם קכ"ה. ד. / כא. עדה"ב ישעיהו ס"ג. י"ד. / כג. ואמרו במגילה ס"ה ב: "עתיד הקב"ה
להיות עמדה בראש כל צדיק וצדיק". / כד. עדה"ב משלי א. ז. ותהלים ק"א. י.

ירא שמים בינו לבין עצמו.
 הגדר שאינו נפרץ לעולם
 מחיצה של ברזל בין האדם ובין החטא
 מי שיראת הטאז קודמת לחכמתו.
 תנתן לי בשאלתי
 המדה שהיא נוס זהב למנהגים
 תכלין בכל מדה משוכחת.
 תן פחדך עלי
 אתבונן ואפחד ממך.
 אראה מפחד לבבי הפנים שרואין ואינן נראין
 תמונה לנגד עיני
 ציור כבוד בציור המחשבה.
 אלבש חרדות מן העומד לנגדי
 מצאתי את לבבי נאמן לפניך
 ראיתי לשון של זהורית מלבין
 נתזה הזאה על פי
 להבריל בין קדש לחול ובין טמא לטהור.
 נעזרתי משכלי לגנות המעשי הרעים.
 אם אין עזרתי בי לעשות עצמי סלת נקיה
 תהי ידך לעזרני.
 כמה מכוערת הישיבה עם הדומה לכיעור.
 אבות הטמאות מחשבות רעות והרהורי עבירה.

א. בעין לשון "לעולם ירא אדם וירא שמים בפתח" בתפלת השחר. / ב. נדר הוא בספרות התלמודית
 לשון זכר, כמו "וגדר שנפרץ" בכלאים פקד ד משנה ד. / ג. ע"ד לשון חיל' בסוטה ל"ט. א. / ד. אבות פקד
 ג משנה ט. / ה. עדה"ב אסתר ג. ג. כפי כתוב: "נתחן". / ו. משלי י"א. כ"ב. / ז. עדה"ב דברי הימים א
 י"ד. י"ו. וכן היא לשון תפלת ר' יוחנן בן נורי ליהי' ויהי' ש. ע"ד דאוידיחאן אות רמס' 122. / ח. עדה"ב איוב
 כ"ג ט"ו. / י. עדה"ב דברים כ"ה. ס"ו ועדה"ב שמות ל"ג. כ"ג ולשון חיל' בתנינה ד. ב. / יא. איוב ד. ט"ו. /
 יג. עדה"ב יחזקאל כ"ה ט"ו. עדה"ב דניאל ג. ט"ו. / יד. עדה"ב נחמיה מ. ח. / טו. ע"ד לשון ירושלמי יומא
 ו. כ. / טז. ע"ד לשון חיל' בקידושין כ"ה א. / יז. עדה"ב ויקרא ג. י. / יח. איוב ג. י"ג. ע"ד מאמר חיל'
 בקידושין ס"ט. כ. / כ. תהלים קי"ט קע"ג. כפי כתוב: "תהא". / כא. ע"ד מאמרים בתוספתא יבמות ד. ו.
 כפי כתוב: "השיבה". / כב. ב"ספר החינוך" המיוחס לר' אהרן הלוי מברצלונה ויניציאה רפ"ג מצוה שס"ה
 כתוב: "המחשבות הרעות אבות הטמאות". ואמר חיל' ביומא כ"ט. א: "הרהורי עבירה קשו מעבירה".

כשהמחשבה עכורה הכל עכור.
 עשה אותי בריה חרשה
 חרש בקרבי מבעים מחודשים ליראת שמים
 הט לבי אל עדותיך ומשפטך יעזרוני
 לעבדך נכסף.
 כפועל מתאוה לפעולה
 תהא עבודתי מעלת חן לפני
 עד שלא אוכר הגמול
 ולא אשניח על שכר.
 מה נעמו עבודות שהן חופש לעושיהן
 העובר חפשי והנרצע בן חורין.
 יבואוני רחמיך לסנל מצות
 שמח ומשמח זוכה ומוצה אחרים עמי.
 מתעמר בקטנה שבהן
 עושה אותה כמין קמיע.
 מעריך המצוה והזירז מערך המצוה עליהן
 וחומר ההתראה לפי גדולת המזהיר.
 קלה שבקלות ראויה שתהא חמורה אצלנו.
 הרבה קמיעין תלויין בה לשלם שכר לעושין לשמה
 וכמה דבקי מיתה למי שנוהגין בהן קלות ראש.
 אשרי מי שמלכו של עולם משנית עליו
 לקבוע לו מנהגים.

ב. בכ"י כתוב: "ברית" / ג. תהלים נ"א, י"ב / ד. שם ק"ט, ל"ו. שם שם קע"ד. / ה. כלומר הדושיק לעבדך, והוא עדיה"כ שם פ"ה. ג. / ו. ע"ד לשון ר' שמואל בר נחמני בעירובין נ"ד, ב. / ז. ע"ד מאמר חז"ל באבות פרק א משנה ג. / י. בכ"י כתוב: "לעשותיהן". / יא. כעין דברי חז"ל בפרק קטין תורה משנה ב. / יב. תהלים ק"ט, ע"ו. ע"ד לשון בראשית רבה טו ו: "מסנלין מצות" ועוד. / יג. ע"ד לשונם ד"ל באבות פרק ה משנה י"ח ויומא פ"א, א. / יד. בקטנה יעבדך, כלומר שבמצות. / טו. מערך, כלומר ע"ש ערך. / יו. כעין דברי רבי באבות פרק ב משנה א. וכתוב ב"שערי תשובה" לר' יונה גירונדי, קראקא שמי"א, שער ראשון עיקר י"ג: "להיות העבדות הקלות המורית בענין [של האדם] לשלשה פנים, האחד, כי אין לו להביט לקטנות העבירה, אבל יבט לנדולת מי שהזיר עליה". / יט. ברכות י"א, א. / כ. ע"ד לשון חז"ל בשבת ל"ב, א ובתוספתא שבת ב. י. כעין לשון חז"ל בנדרים פרק ב משנה ד. בכ"י כתוב: "לפי שנהגין עליו בדין".

מלך גדול גזר עלי לטובתי נתכוון
לא לעצמו הוא דורש.
זמירות יהיו לי חקך
חקים שקבעת שלא נודעו מה טיבם אצל בני אדם.
יהי לבי תמים
שיש להם עיקר והם הם גופי תורה.
אתה יסדתם לקבל עליהם שכר.
יאמנו דברים שיש שמחה לפניך בקיום מצוה
ועל ספרך כלם יכתבו
דורשי רשומות העושין חזק לדבריהם כשל תורה.
ואתה אל קנוא ונוקם
לעוברים עבירה בסתר
להפרע מהן בגלוי
דן ונפרע בעונש שני עולמות.
אלהי צורי מצותך תחכמני
לתעב עברות שנפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתן.
שימה נא ערבני עמך
תזכירני עונשין של תורה
ומתן שכון של מצות לעתיד לבא
יהיו נגד עיני תמיד
שלא אסית דעתי מהן.
דברים הללו סמוכות לתורה

ב. בעין לשון "לכבוד עצמו הוא דורש" בקידושין ל"א. א. / ב. עדיהם תהלים קי"ט. נ"ד. / ד. ע"ד לשון
חז"ל בולקום שופטים רמז מ"ב. ד. תהלים קי"ט. ס. / ו. ע"ד לשון חז"ל בחגיגה פרק א משנה ח. / ז. תהלים
ס"ט. י"ב. / ח. שנינו ביבמות ס"ה א: "שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים" ובשמות רבה כ"א. ה:
"שהיה הקב"ה מתאוה לתפלתן". ועוד אמרו חז"ל: "אילו היה עבדה שהיה בלב? הוי אומר זו תפלה" תענית
ב. א. ורש"י כתב בזהב מ"ה ב בד"ה "הגדת רח"י": "גדת רח"י לפני הקב"ה שאמר ונעשה רצונו". ועי'
בשירש"י בויקרא א. ט. ועוד שנינו בפרק קנן תורה משנה א: "כל העוסק בתורה לשמה . . . משמח את
דמיונו". ט. תהלים קל"ט. ט"ז. / י. ברכות כ"ד. א. ועי' רש"י שם ועוד. לשון חז"ל בכתובות ס"ג. ב:
"הנשים עשו היוק לדבריהם יותר משל תורה". / יא. נחום א. ב. / יב-יג. ור' מאיר אומר בסוטה ג. א: "אדם
עובר עבירה בסתר והקב"ה מכיריו עליו בגלוי". ובאבות פרק ד משנה ד שנינו: "כל המחלל שם שמים
בסתר, נפיקים ממנו בגלוי". / טו. שמואל ב מ"ב. ג. עדיהם תהלים קי"ט. צ"ח. / יז. איוב י"ג. ג. / יט. אבות
פרק ב משנה ט"ז. / כ. עדיהם תהלים קי"ט. ט"ז. / כב. כלומר משען. ועי' שבת פרק ו משנה ח.

עמורים גדולים לקיום המצות.
 כל תשוקתו של אדם בעולם הבא
 התוחלת הגדולה לעולם הנשמות.
 הרב כבסני מעוני בשביל שאזכה לאותו עונג
 לאותן ימים של שמחה.
 קדשני במצותיך לראות את עצמי קדש מקדש
 עד שיהא בעיני מעט מן הכיעור
 מטמא מומאה חמורה.
 לזאת יחרד לבי
 שלא יגיע לידי שמץ ממיני הנבלות
 ולא יצא מתחת ידי דבר שאינו מתוקן.
 הגבהות במקומה סנולה
 הנכבד בעיניו והמחשב עצמו
 שנבה לבו בדרכי השם
 יודע להזהר ולהתנהג בקדושה.
 בעצתך תנחני ואחר כבוד תקחני
 להוסיף על הצווי מנהגים הוגנים ומדות של שבח
 שיתאבה שמך על ידי
 שיהו חבריות אומרות ברוך שזה לימד.
 ברוך אתה השם חונן הרעת.
 סלח לנו אבינו כי חטאנו
 מחול לנו מלכנו כי פשענו.
 מטה כלפי חסד לפי גדולתך גדולת מדותיך.
 אין לפניך כעס גובר
 ולא סבה גורמת חמה עזה.

ד. תהלים נ"א. ד. / ו. ע"ד לשון התפלה של שבת. והמקור הוא במדבר מ"ה מ. / ח. ראש השנה מ"ה ב. /
 ט. איוב ל"ה א. / יא. ע"ד לשון הד"ל בפסחים מ. א. / יב. כ"ז כתוב: "במקומי". / יג. עדה"כ ישעיהו מ"ה ד. /
 יד. עדה"כ דברי הימים ב י"ה ו. / טו. כל הענין הזה הוא ע"פ מאמר ר' שמעון באבית פרק ב משנה י"ג.
 ומפרש הרמב"ם שם: "בשיחשוב אדם עצמו חסר ופחות, לא יגדול בעיניו חסרון שיעשה". / טז. תהלים
 ע"ג כ"ד. / יז. ע"ד לשון הד"ל ביומא מ"ה א. / כג. ראש השנה י"ז א. / כד. משלי כ"א י"ד.

מושל על האף וברוגו רחם תזכור
תמים דעים לא תאות אליך אכזריות המחילה.

אתה אל ארך אפים

מתוך שמחה תדינני

בשעה שדעתך מתבשמת על הבריות

תוציא לאור משפטנו

והוכן בחסד כסא ללמד זכות

ולפתוח בהצלחה תחלה.

יודע עונות לב יהיו עונותי סדורין לימחל מי שלבו דוה עליו

נכוה מכשלונות שהגיעו לידו

דואג מן הפורענות

בוכה כנגד מקל ורצועה

מתעב בלבו דברים שנכשל בהם

תוהא עליהן ומתחרט.

ומי שכונתו רצויה ומעשיו צריכין ריצוי

יסיעוהו מן השמים

שיצאו המעשים מכונין אל הכונה

ושיעשו המחשבות פעולות כיוצא בהן

עד שיהו החפץ והפועל

קשורין זה בזה כשלהבת קשורה בגחלת.

הבוסח אליך במחון אמתי

שיהו תחנוניו נפרטין לפניך

מפני שכונתו זכה

א. הבקו מ. ב. / ב. איוב ל"ג ט"ז. ר"ל. איך אכזר שאינו יוצא למחול. / ג. שמות ל"ה ו. / ד. ב"י כתוב: "מתבשם". / ה. ערה"כ תהלים ל"ה ורצוניה מ. ה. ובפיוט "היום דית עולם" נאמר: "ותוציא כאור משפטנו". / ו. ישעיהו ט"ז. ה. ע"ד לשון חז"ל בשבת ל"ב. א. ועוד. / ח. ע"ד לשונם ד"ל במכות י. א. / ט. ערה"כ איכה ד. י"ז ועוד. / יא. ע"ד מאמר חז"ל באבות פרק א משנה ז. י"ב. ע"ד לשון חז"ל בסנהדרין ג. ב. "ואצעה את שופטיכם בעת הדוא (דברים א ט"ז). אמר ר' יוחנן: כנגד מקל ורצועה". / יד. ע"ד לשון נוסח התרת נדבים. / יז. ע"ד לשון "מורה נבוכים" בתרגומו של ר"י אלהרזי ב. י"ט: "דע כי כל פועל בעל חפץ". / כ. ע"ד לשון ספר יצירה פרק א משנה ז: "עשר ספירות בלימה נערין סופן בתהלתן ותהלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלתן שארין יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופה". / כג. ב"י כתוב: "שכונתו".

ואתה תשמע מן השמי'.

מפני שהרהורי הלב נקיים

הכנס לו לפנים משורת הדין

עשה את שאינו זוכה כזוכה.

ברוך אתה יי, חנון המרבה לסלוח.

ה

ברך עלינו יי, אלהינו את השנה הזאת הבאה עלינו וכו'.

הברכות כשהן מתנות שמים

לא תכנס בהן מארה

לא יחדל הטוב

ולא ימצא בו חסרון.

ז

הקומץ משביע והמעט מספיק.

ברכתך ברכה שאינה פוסקת.

אלהי עושי עשיתני דוגמא דומה לצורת השכל

בריות שכליות בצלם ובדמות.

כמה נאה צורה זו אצל הבורא

ט

כמה משובחת אצל היחיד.

מושל בנבורתו של עולם

חננו פרנסתנו בנקיות

ומזונותינו שלא בצער.

ספק צרכנו מאוצר שאין בו מהומה.

י

ברכנו בברכה מעולה שבברכות

שיהא כל אחד ואחד ממנו שמח בחלקו

משביע עצמו במה שתרחם עליו מן המחיה

מסתפק בשמחה בצרכו המספיק.

והסר כעס מלבנו

כ

א. דברי הימים ב ה. כ"ג. כ"ז. כתוב: "את השמים". / ג. ע"ד לשון חז"ל בברכות ה. א. / ח. כעין לשון
 "תבא מאירה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו" בברכות כ. ב. כ"ז. כתוב: "בהם". / יא. ע"ד לשון חז"ל
 בברכות כ. ב. / יג. ע"ד"כ איוב ל"ה. י. כ"ז. כתוב: "דומין". / מו. כלומר יחידו של עולם. / יז. ע"ד"כ
 תהלים ס"ה. ז. / יח. ע"ד לשון חז"ל בספרא קדושים ב. ד. / כ. ע"ד לשון "אלו ספק צרכנו" בהגדה של
 פסח. / כד. מסתפק במה שיש לו כמאמר חז"ל באבות סדק ד משנה א. / כה. ע"ד"כ קהלת י"א. י.

ראגת הלב אל המותרות
והאנחה לממון שאינו שלנו.
למחול הנמנע ממנו
שאינ לנו זכות בו.
אין הזכיה כי אם מן השם לברו.
החריצות פעמים כשלוך
והחכמה לא תעזו לחכם.
העזר אשר לא יכשילהו מכשול ולא יכשל בפח
הסמוך עליך והנעזר בשמך.
עזרנו אלהי ישענו
שיצאו הפעולות לטובתנו מדרך ההצלחה
ויהיו המעשים נשמעים אלינו
מצד חפצך הנדרש לכל חפצים.
נשליך עליך הבטחון
עם השתדלות במלאכה ובגסק
גמורים בדעתנו שאתה הוא הגורם.
מידך הכל רצונך עיקר ומעשה ידינו טפלה.
ימצא לנו הטוב ממקום היאוש
ותבא הזכות לידינו
מדרך שאין אנו מצפים לראותו ממנו.
אל שדי מי שיש בו די לעולם
תן לנו זריזות לטובתנו
זריזות שאין בה חטא ומעילה.

א. ואמר ר' יונה בפירושו לאבות פרק ב משנה ו: "הדאגה היא כלות הלב". ב. כלומר לותר. ודוא ע"ד לשון חיל בכתובות מ"ה. א וכדומה. ו. עדה"ב קהלת ה' י"ט. י. תהלים ע"א. ט. יא. בכ"י כתוב: "הפעולות המועיל". שוצאו. . . מביך. כלומר שניגדו. ואסתר ש"ב. יד. הוא שם זכר נגד מפרקה או מפרקה. י. עדה"ב תהלים ק"א. ב. יד. עדה"ב שם נ"ה כ"ג. ו. כלומר שלמים בדעתנו. נמורים. . . נורה. לנעיל. / י. עדה"ב דברי הימים א כ"ט. מ"ו. ע"ד לשון חיל בברכות ל"ז. א. / כא. בעין מאמר חיל בחנינה י"ב. א: "אני הוא שאמרת לעולם די" וכן פירש רש"י בבראשית מ"ג. י"ד: "ומדרשו מי שאמר לעולם די, ואמר די לצדתי". / כב. בכ"י כתוב: "לשובתם". / כג. בכ"י כתוב: "בו".

שקץ בעינינו הדברים המכוערים
 האונאה והגול ומיני התרמית.
 זמן לנו עסקים שאין בהם דופי.
 יהיו נכסינו מצליחי' ומלאכתנו מתברכת
 השכר ממציא עצמו ריוח המתקיים בידנו
 לעשות ממנו חפצי שמים
 ולבריות נחת רוח שלימה.
 תהא שנה זו כשנים כתקן
 שנת שובע שנת רצון
 שנת בריאות בקיום הרגשות
 בלא ימים של צער
 אף לא ייסורין של אהבה
 לא חרדים מדבר
 ולא חולמים מה שאיפשר לבא מן הנזק
 אבל בטוחים מן השלוח ומרוב השלום
 מבטוחים עצמנו עד שלא יבאו מופתי הבטחון
 מתבשרים טרם הבשורה והישע
 מיחלים בכל יום חדשות לטובה.
 תשכון ביננו אחוה ושלוה
 שיהו הקטנים נשמעים לגדולים
 כיכר השפל מקומו והסכלים ערך עצמן.
 ותחלק גדולה וכבוד לצנועים המושכים ידיהם ממנה
 ותתננו לתן לחסד ולרחמים בעיני אומות העולם
 לרחם עלינו מצד חיוב וחמלה.
 ומברכתך יבורך בית עבדך ומבורך לעולם.

א. כעין לשון התפלה בסוף סדר העבודה של יום הכפורים. / יט. ע"ד לשון חז"ל בברכות י"ב, א. / כ. ע"ד
 מאמר ד"ל בראש השנה כ"ה, ב. / כא. ע"ד לשון חז"ל באבות פ"ק קנין תורה משנה ו. / כב. כלומר מן
 הנחלה. חלשון הוא ע"ד לשון ר' ברכיה בשיר השירים רבה ה. א ועוד. / כג. ע"ד"כ דניאל א. ט. /
 כד. ע"ד"כ שמואל ב. ה. ב"ט ודברי הימים א י"ה כ"ז.

ברוך אתה יי, מברך השנים.
 תקע בשופר גדול לחירותנו
 נובלת תזחלתנו.
 הטפל על התקוה מנוחות שאננות ומשכנות מבטחים.
 אין זה חלף עבודתנו
 לא תצא ידי חובתך עמנו מן הגמול הטוב
 לרוב השלוח והשלום.
 התשובה הגדולה שאנו מצפים לראות
 והחשק הנמרץ להגיע לימות המשיח
 בשביל שתוסיף טהרה וקדושה בישראל.
 תחדש ימינו כקדם לכבוד ולגדולה
 בדברים שאנו מכתירין בהם ועושין אותם כתר לראשנו.
 וענינים מעידין על עצמן שהם מצד הבורא
 ומחלק כבודו לא הגיע לאותו כבוד זולתנו.
 עין לא ראתה לאומה אחרת הדר כיוצא בו
 כבוד שאינו נכלל בערך
 ומחיר לא נערך במיני הסגולות.
 נביאים שואבים רוח הקדש והפלאי מתחדש.
 עדות היא לכל באי עולם
 שיש דעה בעליון ועלינו תמידית השגחה.
 עם זה אנחנו יתרים על כל אומה ולשון
 ומוזה רואין אותנו בעין ההדרור עם הקנאה הגדולה.
 היא שעמדה לאבותינו ולנו
 טענת ניצוח גדול לעומדים כנגדנו

ג. כלומר הנהגה שהיא ענף אחד מענף תקוותנו. / ה. עדה"כ ישעיהו ל"ב, י"ח. / יא. עדה"כ איכה ה.
 כ"א. / טו. ישעיהו ס"ה, ג. / יז. ע"ד לשון חז"ל בירושלמי סוכה ה. א. / יט. ע"ד לשון חז"ל בשבת כ"ב, ב.
 ועד. וכעין זה אתה מוצא ב"אתה הוא ה' אלהינו בשמים ובארץ" בחפלת השחר. / כ. תהלים ע"ג, י"א. /
 כא. עם זה כלומר על ידי זה. ואמרו באבות סוק ג משנה י"ד: "הבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים
 למקום". / כג. ע"ד לשון הנדה של סכת.

ושהן נכוין בדבר זה מושיען של ישראל.
 אין אנו צריכין חזוק מן האותות והמופתים
 לרוב תוחלתנו בדבר כל חזון
 אבל לא יזיקו חזוקי המופת ויועילו
 למי שאין לו שלמות כונה.
 הט שמך ותרד גע בהרים ויעשנו
 תן לנו מעט מופת
 ילבשו בשת המנדילים עלינו.
 אתה הסכות את לבם אחורנית
 הטלת בריחים ביננו וביניהם.
 נעשינו זרים זה מזה מצד תורתך
 ורות שלא תניח לנו צד קרוב
 בדלות והרחקה הגורמים קנאה וחלוק לב.
 הכנסת את השנאה ואתה תעמוד מנגד
 ובכל זאת אנחנו כורתים אמנה.
 עשינו דמינו שחוק על יחוד שמך הגדול
 אין לך שעה ביום שאין בה עקידה לפניך.
 החלש יאמר גבור אני
 להתקדש על קדשת שם אביו שבשמים.
 האב המרחם מסרת את בניך ביד רחמי אכזרי
 עיננו תלויות לחמלת חמת המציק
 מה שתרחם האכזריות.
 וריתנו בנוים ואין לנו קביעות שלוה.
 מי המתין בשלותו ומי האריך ימים

א. בכ"י כתוב: "לדבר". מושיען של ישראל נקרא משה רבינו, ע"י סושה י"ב, ב. והוא גם כנויו של המשיח. / ב. כתב הרמב"ם בהלכות יסורי דתורה פ"ק ה' א': "שהמאמין על פי האותות יש בלבבו דופי". / ג. תהלים קמ"ד. ד. בכ"י כתוב: "שמים". / ו. ערד"כ שמות ה' ט. / ח. ערד"כ תהלים ל"ה ב"ה / ט. מלכים א' י"ה ל"ה. יב. בכ"י: "הניח". יד. ערד"כ עבדיה י"א. / טו. נחמיה ה' א. / יז. כלומר שלא ימות אדם על קדוש השם. / יח. יואל ה' י. ב. ערד"כ משלי י"ב, י. כא. לשון סוף הפיוט "אזכרה אלהים ואהמיה" לר' אמתי (דאורדואן מ"ב 2276). ישעיהו נ"א, י"ג. / כג. ערד"כ תהלים מ"ד, י"ב. / בד. כלומר דחמיר.

- בלא חרדות רבות מפני המקרים
או מפני הדאגה מהם.
אבל העובד מאהבה ומיראה
סובל הרבה מן הסבות
ה לא ירגיש בתחלואי תוחלת ממושכה
ולא יספור ירחי מכאוביו.
היו בעינינו כימים אחדים
רוב השנים וארך הזמן.
רפואות תעלה לתחלואי השעבוד
אמונה שיש בלבנו מן הישע שאין בו חשש מניעות.
מי יעכב על ירך ומי יאמר לך מה תעשה
מושיע ורב שהעזר ממנו.
פעלך בקרב שנים חייהו בקרב שנים תודיע
שיש לנו ברית אחוה ושלוש.
השיבנו יי אליך ונשובה
חדש ימינו כקדם.
ברוך אתה יי
הנודר בשמו לקבץ גלויות
ולחשיב שכינה לבית עולמים.
למשומדים אל תהי תקוה
וכל המינין כרגע יאבדו
וכל מי שהפסול בהם
שיש בלבם הרהורי מעט אמנה
והבוגדים ריקם חשודי האונאה והתרמית
צבועים הדומים לפרושים

א. שכבר באו / ג. ע"ד מאמר הח"ל בירושלמי ביטח דה דה / ד. משלי י"ג ל"ב. תחלואי תוחלת, לנעיל /
ו. עדה"כ אויב ג. ו. עדה"כ בראשית כ"ג. כ. / ז. ירמיהו ל' י"ג. / יא. עדה"כ קדחת ד. / יב. ישעיהו
י"ט. כ. / יג. הבקוק גב. / טו-טז. אויב דה כ"א. כב"י: "חדש עלינו כקדם" / יח-יט. עי' ברכות ל"ב. א
ועוד. / כ. כב"י בתוב: "שהפסול". / כג. כעין "מקטני אמנה" בסוגיה מ"ה ב. / כד. תהלים כ"ה ג. /
כה. סוגיה כ"ב ב.

הנושכים בשניהם וקראו שלום להם
חזקת אבות מן הנבלה ומן הזודין
שמחים בכל פורענות מזולתם
ותקלת אחרים הנאה להם
תבא כל רעתם לפניך.
לעונשים גדולים בעולם הזה
תקדים להם מפורענות העולם הבא.
תתקשט עליהם מדת הדין של מעלה
להביא עליהם מיני פורענות בעולם הזה.
תחת שואה יתנלגלו.
הרבה קטיגורין יעמדו להם.
לא תהא שעה פנויה לנחת רוח.
תן להם מה תתן
זקוני' של דופי וימים של צער.
יעשו חולין אצל בני אדם.
תכנים את השנאה ביניהם ובין הבריות
שנאה שתעשה להם רושם.
אל תמשוך עליהם שנים רבות.
ישמח צדיק כי יראה נקם
פעמיו ירחץ בדם הרשע.
יצא מן העולם בחדוש מקרים
במיתה מזוולת
בפרסום עבירה
בעידי דבר מכווער.
ירדו ערירים אל ארץ תחתית

א. מיכה ג. ה. / נ. מזולתם, כלומר אשר באה לאנשים זולתם. / ד. איכה א. כ"ב. / ח. וכתוב בבראשית רבה
כ"ה. א: "הקשיטן לפורענות". / י. עדי"ב איוב ל. יד. / יג. עדי"ב הרשע ט. יד. / טו. עיד לשון ירושלמי
שביעית א. ו ותרגום יונתן [ירושלמי] לבראשית מ"ב. ז. / יז. עיד לשון רש"י בבראשית כ"ה. י. / יח.
עדי"ב נחמיה ט. ל. / יט-כ. עדי"ב תהלים נ"ה. י"א. / כא. כלומר הרשע. / כד. עיד לשון החל בפסחים
מ"ט. א. / כה. עדי"ב יהוקאל ל"ב. כ"ד.

מנוערין מן המצות.

תסיה דעתם מן התשובה

תשכח מהם לשון חרטה וודוי דברים.

על ספרך כלם יכתבו

ה עבירות שבידם רשום על מצחם

הרהורי עון ומעשים רעים.

יוליכו חרפתם ליום הדין

יעמדו למשפט מצויינין בעבירה.

כל רואיהם יבירום

י כי הם זרע מאנו ה.

ויטש את דור עברתו.

על אלו נאמר שם רשעים ירקב.

יחנק בגרונו המספר מהם לשבח

והמוכיר אותם לטובה דם יחשב לאיש ההוא.

ט הירא את דבר ה.

מי שיש בו יראת שמים

יעשה עליהם כרוז לספר בגנותם

ישליך עליהם שקוצים.

ישלח במ חרון אפו

ז כרי שלא תהא נחת רוח

לאותן תולדות של מארה

כי בנים זרים ילדו.

ילבשו בשת וכלמה הבאים אחריהם

יהיו נכוין ממה שהבריות אימרות.

כה ברוך אתה ה.

א. חנינה י"ה. א. ד. תהלים קל"ט. ט"ז. / ז. עדיהם שמואל ב ר"מ י"ב. / ח. יחזקאל מ"ד, כ"ה. בב"י כתוב:
 "מצויינין". / ט"ז. עדיהם ישעיהו ס"א. ט. / יא. ירמיהו ג' כ"ט. / יב. משלי ג' ז. / יג. סוכה נ"מ. ב. / יד. עדיהם
 נחמיה ד' י"ט. ועוד. ויקרא י"ג ד. / טו. שמות ט' כ. / יז. עדיהם נהום ג' ו. / יט. עדיהם איוב כ' כ"ג. /
 כב. הושע ד' ז. / כג. תהלים ל"ה. כ"ז.

מקדים פורענות לרשעים בעולם הזה.

על הצדיקים ועל החסידים

ועל גירי הצדק ועל כל מי שבו מין ברכה להתאהב עם הבריות

ישמח בתקנת חביריו ויש לאחרים חלק בטובתו

וכל הכשר להצניע שרוח חכמים נוחה הימנו ה

בני אדם של ישוב שאין להם עם הבריות קביעות שנאה

על אלה תתחסד מדת הדין

לזמן להם מזונותם דרך כבודם.

לאלה תחלק טובה ננוזה

והטוב הסמוי מן העין.

תכין אמונתך בהם

לפתוח להם אוצרות מאושרים

שאינן חסרים לעולם.

הן לצדק ימלך מלך

צדק מדותיך בעולם הזה ט

תן ליראיך גם להתנוסס

עשה אותם סגלה שיהיו נוהגין בהם קדש

יעשו דונמא של מעלה לקדושה עולמית.

יהיו רחמיך דרושים לכל חפציהם

לחפץ שהוא תכלית כל חפצים י

להעמיד להם תולדות

ושיהיו יולדין ולא קוברין

ורעם נכון לפנייהם עמם וצאצאיהם לעיניהם

א. ברכה זאת היא נגד דברי חז"ל האומרים כי הקביה מקדים לשלם טובה לרשעים בעוה"ז. וכן שנינו בבראשית רבה ס"ה. ה: "רא למדני שהקביה משהה לצדיקים ומקדים לרשעים". ואפשר שהכוונה כאן לרשעים נמורים שנפדעים מהם בעולם הזה. ועי' ירושלמי סאה א. א. / ג. שבה בכ"ו כתיב: "שדוא". / ה. שבת פ"ק ו משנה ג. שביעית פ"ק י משנה ט. / ו. ב"ר ל"ה ד. / ז. בלשון כעין זאת השתמש הרמב"ם ב"אגדת תימן" ובתב: "בחסדו של בורא וטובו שהתחסד אלינו". / ח. לזמן . . . מזונותם, לנעיל. / ט. ע"ר מאמר חז"ל בחנוכה י"ב. ב. / י. ע"ר לשון חז"ל בכבא מציעא מ"ב. א. / יא. תהלים ס"א. ב. / יב. ערד"כ דברים ס"ה י"ב. / יד. ישעיהו ל"ב. א. / טו. ערד"כ תהלים ס. ו. / יז. שם ק"א. ב. / כ. קיום העולם, כדכתיב "לא חדו בראה לשבת יצדה" בישיבתו מ"ה י"ח. / כב. כעין דברי חז"ל "תוליד בנים ולא ימותו" במועד קטן ט. ב. / כג. איוב כ"א. ח.

ושיהיו תולדותיהם זוכים בחייהם
 לכבוד ולגדולה וליראת חסא.
 יראת ה', תוסיף ימים
 ירבו חיים בלא צער ובלא ייסורין
 יהיו נגעי בני אדם בדלין מהם.
 החפץ בתשובתן של בריות
 משוך חסדך ליורעך
 שלות הצנועים ושעה המשחקת להם
 פתחון פה למחזיקים בד
 אות ומופת שיש לך השנחה עליהם בעין חמלה.
 הכשר ביותר מכשיר עצמו
 והצנוע מוסיף צניעות
 והמכעיסים לפניך פוסקין מלהכעיס
 ונעשין אגודות אגודות
 להכנס תחת כנפי השכינה
 מקבלין דברי חברות
 על ידי שאתה נגלה על עושי רצונך
 ומראה להם סימני רצון
 ומתוך שיודעין שאין אתה משהה שכון.
 הפלה חסדיך מושיע חוסים
 הגדיל לעשות עם המיחלים חסד של אמת
 ותן להם אחרית ותקוה.
 יצאו מן העולם הזה מתוך שמחה

ג. משלי י. כיו. ד. עדה"ם שם ד. י. ה. ע"ד מאמר חז"ל בברכות ד. א. / ו. עדה"ם יחזקאל ויה. כ"ג וקעה. /
 ז. תהלים ל"ג. י"א. / ח. ע"ד לשון חז"ל באבות פ"ק ד' משנה ט"ז. ע"ד לשונם חז"ל בברכות ה. ב. /
 ט. בעין "ופתחון פה למיחלים לך" במובן תן כבוד ד' לעמך" בתפלת ר"ה ויה"כ"ם. / יד. ע"ד לשון חז"ל
 בברכות ד. א. / טו. ע"ד לשון חז"ל בסנהדרין צ"ח. כ. ובעין יד נאמר במובן תן פחדך" בתפלת ר"ה
 ויה"כ"ם: "ויעשו כלם אנחה אחת לעשות רצונך בלבב שלם". / טז. ע"ד מאמר חז"ל בכבודות ל. ב. /
 יט. אמרו חז"ל בירושלמי פאה א. א: "אין הקב"ה משהה מתן שכון של עושי מצוות בניינים". /
 כ. תהלים י"ג. ז. בב"י כתוב: "הפלא" גם נ"רסא באת נדעת. / כא. ויאל ב. ב. עדה"ם תהלים ל"ג.
 י"ח. / כב. עדה"ם ירמיהו כ"ט. י"א.

שמחים שאין בידם שמץ דבר
 שמחים עם שלמות שלום ושלום
 שלום להם ושלום בעולם.
 ימותו בנשיקה בתוך דברים של קדש
 מתוך שבח והודאה
 למי שעתיד ללמד עליהם זכות ליום הדין
 ולהצדיק אותם צדק עולמים.
 ברוך אתה ה',
 נאמן לשלם שכר טוב לצדיקים
 בעולם הזה ובעולם הבא.

ה

י

נשלם המוסר והיודוי והתפלה / בעזר יוצר כל ונורא על כל תהלה

א. איוב כ"ז, י"ד. / ד. מיתת נשיקה היא מיתת צדיקים, כי גם משה מת בנשיקה. עי' דברים רבה י"א, ו. ואמרו חז"ל בסוּדָה קטן כ"ה, א: "הניע לנבירות, זו היא מיתת נשיקה". / ז. דניאל ט, כ"ד. / ט. לשון ספרא אמור ה, ט. / י. הרבנים דאלה הם בננו לרבי חז"ל האומרים: "ודע שמחן שכרן של צדיקים לעתיד לבא", אבות פ"ק ב' משנה ט"ז ו"שכר מצוה בדין עלמא ליבא", מידושיין ל"ט, ב. ואפשר שהכוונה כאן לצדיקים נמורים ועי' מידושיין שם ובדף ט.

תפילה מעין שמנה עשרה

אתה הוא יי' האלהים
 אשר עשית את השמים ואת הארץ וכל צבאם
 את הים ואת כל אשר במ
 וכולם בחכמה עשית מבלי מה.
 ואתה תכיר מעבדיהם
 ולא יפלא ממך כל דבר
 כי עיניך משוטטים בכל הארץ
 צופים רעים וטובים
 ואין כל דבר נעלם ונכחד ונסתר ממך
 כי אתה בכל רואה ולא נראה
 יודע כל ולא נודע וניכר דעותיך.
 ואין לדמות ולערנד ולהשוות אליך כל דמיון
 כי אתה יי' צבאות מלך הכבוד
 אות בכל צבאותיך
 דגול מרבבות קודש מושל בכל.
 אלהים חיים ומלך עולם היית עד לא עולם
 ואתה הוא בהיות העולם על מכוננו
 ואתה תהיה אחרי כלותו ותומו

א-ג. עדה"כ נחמיה ט. ו. ד. תהלים ק"ה כ"ה. / ה. עדה"כ איוב ל"ד כ"ה. / ו. ירמיהו ל"ב י"ז. / ז. עדה"כ זכריה ד' י. / ח. עדה"כ משלי ט"ז כ. / ט. עדה"כ דברי הימים ב ט. ז. תהלים קל"ט ט"ז. דברים כ"ט כ"ח. / יב. עדה"כ ישעיהו מ. כ"ה. / יג. עדה"כ תהלים כ"ד י. / טו. עדה"כ שיר השירים ה. י. ודברים ל"ג כ. דברי הימים א כ"ט י"ב. / טז. ירמיהו ג. י.

חי וקים לעדי עד ולנצח נצחים.
 וכל הנבראים יאבדו ואתה תעמד
 וכולם כבגד יבלו ויחלפו
 ואתה הוא ושנותיך לא יתמו.
 אתה ראשון בלא ראשית
 אחרון בלא אחרית
 ואין לך קץ ותכלה.
 ואין בלעדיך מכיר ויודע תוקף עוזך וכבודך
 ומעלתך וכחך הגדול ושמותיך הקדושים והנוראים
 ושבחתיך הראויות לך
 אדון הכל מלך הקדוש
 כי גדול ג' מכל האלהים
 ומאד נעלית על כל אלהים
 ומרומם על כל ברכה ותהילה
 קדוש בכל מיני קדושות.
 מלא כל הארץ כבודך
 והשמים ושמי השמים לא יכלכלו יקרך.
 ובכן יהי רצון מלפניך ג' אלהינו ואלהי אבותינו
 אלהי אברהם פחד יצחק אביר יעקב וחלקו
 שתנאל ותעזור ותושיע ותגן לישראל עמך
 יודעיך מקדשי שמך ברבים
 מקבלי תורתך מצפים ישועתך קוויך וחוכי לך
 מאמינים בך ובאלהותך ובכבודך ובייחודך
 כי אין אלוה מבלעדיך
 ולא מושל כל זולתך

ה

טו

כ

כה

א. עדה"כ תהלים צ. ב ועוד. / ב-ד. עדה"כ שם ק"ב כ"ז-כ"ח. / יב. שמית י"ה י"א. / יג. תהלים צ"ה מ. /
 יד. נחמיה מ. ה. / טו. עדה"כ ישעיהו ה. ב. / יט. בראשית ל"א מ"ב. שם מ"מ כ"ד. / כ. כלשון "ויעזור ויגן
 ויחשיע לכל החוסים בו" קודם קריאת התורה. / כד. עדה"כ ישעיהו מ"ד. ה. / כה. עדה"כ דברי הימים א
 כ"ט י"ב.

ולא חי לעולמים בלתיך.
 ולא ימצא בך חברה ובריאה
 ואתה המחבר היוצר כל והבורא כל.
 אל מלך נאמן אֱלֹהֵינוּ אחד
 אין עוד מלבדך מִן לְכָל הַחוֹסִים בְּךָ.
 והושיעה את עַמְּךָ וברך את נחלתך
 לחיותינו כהיום הזה.
 ותן לנו מחייה לרומם את בית אלהינו
 ולהעמיד את חרבותינו
 ותשוב תחיינו ועמך ישמחו בך.
 וברוב רחמין חוסה על שמך הגדול והקדוש
 המחולל עתה בגוים
 עובדי אל נכר אשר ברצח בעצמותיהם חירפוך
 ויתנו כבודך לאחר ותהילתך לפסילים
 לאנוש רימה ולבן אדם תוליעה.
 שמע אלהינו חרפתם אשר חרפוך אלהים חי
 ואל תכס על עוונם וחטאתם לא תמחה.
 וידעו כל גוים כי אתה אֱלֹהֵינוּ קדוש בישראל
 והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו.
 ותנחמנו ביראתך ותחוננו חכמה ודעת
 השכל וידוע אותך
 ללכת בכל דרכיך לשמור מצוותיך חוקותיך ומשפטיך.
 וידעו תועי רוח בינה
 ומלאה הארץ ריעה את אֱלֹהֵינוּ.
 השיבנו אֱלֹהֵינוּ אליך ונשובה

א. עֲדָהִיכ בראשית נ כ"ב. / ד. שבת ק"ט. ב. דברים ה. ד. / ה. עֲדָהִיכ שם ה. ל"ה. עֲדָהִיכ תהלים י"ח.
 ל"א. / ו. שם כ"ה. ט. / ז. דברים ה. כ"ד. / ח. ט. עֲדָהִיכ עזרא ט. ט. / י. תהלים ס"ה. ז. / יא. יב. עֲדָהִיכ
 יחזקאל ל"ה. כ"ג. / יג. עֲדָהִיכ תהלים מ"ב. י"א. / יד. עֲדָהִיכ ישעיהו מ"ב. ח. / טו. עֲדָהִיכ איוב כ"ה. ו. /
 טז. עֲדָהִיכ תהלים ע"ט. י"ב. / יז. עֲדָהִיכ נחמיה ג. ל"ז. / יח. ישעיהו כ"ט. כ"ג. / כא. עֲדָהִיכ ירמיהו ט.
 כ"ג. / כב. עֲדָהִיכ מלכים א. ה. נ"ח. / כג. ישעיהו כ"ט. כ"ד. / כד. שם י"א. ט. / כה. איכה ה. כ"א.

ולב מדהור ברא לנו
 ורוח נכון חדש בקרבינו.
 ותסיר ממנו לב האבן
 ואת הצפוני תרחיק מעלינו
 ותרצה ותקבל תשובתינו
 ולבינו הנשבר והנדכה אלהים לא תבוזה.
 למען שמך יי' וסלחת לעוונינו כי רב הוא
 ולחמאתינו לא תזכור עוד
 והרב כבסינו מעוונינו ומחמא תטהרינו.
 ראה בעוניינו וחלצינו
 מצר תצרנו ומשאול תפדנו וממות תנאלינו.
 אתה יי' אבינו גואלינו
 לך משפט הגאולה כי אין זולתך לנאול.
 והסר ממנו כל חולי וכל מדוה
 ומכאוב ונגע לא יקרב באהליו
 ושלח לנו ארוכה וממכותינו תרפאנו
 כי אתה יי' רופאינו.
 וצו אתנו את הברכה באסמינו
 וברך את כל מעשה ידינו
 ותשביע בצחצחות נפשינו
 ובמרעה טוב ושמן תרעינו
 ויהי טרף בביתנו
 ותריק לנו ברכה עד בלי די.

ה

טו

כ

א-ב. עדה"כ תהלים נ"א. י"ב. ג. עדה"כ יהוקאל י"א. י"ט. ד. עדה"כ יואל ב. כ. ואמרו חז"ל בסוכה נ"ב.
 א: "יואל קראו זאת היצר הרע צטוני, שנאמר ואת הצפוני ארחיק מעליכם. ת"ר ואת הצפוני ארחיק
 מעליכם. זה יצר הרע שצפון ועומד בלבו של אדם". ו. עדה"כ תהלים נ"א י"ט. ז-ח. עדה"כ שם כ"ה
 ז וי"א. ט. עדה"כ שם נ"א. ד. י. עדה"כ שם קי"ט. קנ"ג. יא. עדה"כ שם ל"ב. ז. עדה"כ שם מ"ט
 ט"ו. עדה"כ הושע י"ג. י"ד. יב. ישעיהו ס"ג ט"ו. יג. ירמיהו ל"ב. ז. רות ד. ד. יד. עדה"כ דברים ו.
 ט"ו. עדה"כ תהלים צ"א. י. טו. עדה"כ ירמיהו ל. י"ז. יח. עדה"כ שמות ט"ה כ"ו. יח-יט.
 עדה"כ דברים כ"ה. ח וי"ב. כ. עדה"כ ישעיהו נ"ה י"א. כא. עדה"כ יהוקאל ל"ה י"ד. / כב-כג.
 עדה"כ מלאכי ג. י.

וקרא דרור לשבויים
 ובזרועך תקבץ מלאים
 ונדחי ישראל תשיב
 ולא יוסיפו לדאבה עוד.
 וסגולה מכל העמים תרום
 בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים.
 וצדקינו עת תקרב אלינו למשפט
 ותוציא כאור צדקינו ומשפטינו כצהרים
 ותעשה ביעקב משפט וצדקה
 ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו.
 וסער מתחולל על ראש רשעים יחול
 בווי דבריד מפירי תורתך ומצוותיך
 הדוברים על ג' תועה.
 ואת רוח הטומאה תעביר מן הארץ
 וממלכה החטאה תשמיד
 ושילומת רשעים תראינו
 וכל אויביך וצריך יכרתו.
 והגללים על ג' לשרתו ולאהבה את שם ג'
 חפצי קריבתך ועליך ישענו
 ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה
 ונלותם תשלח
 וישבו בננה שלום ובמשכנות מבטחים ובמנוחות שאננות
 ולא יהיו עוד בז לגוים.
 ותרחם את ירושלם אשר זעמת

א. עדיהם ישעיהו ס"א. א. / ב. עדיהם שם מ י"א. / ג. עדיהם תהלים קמ"א. ב. / ד. ירמיהו ל"א. י"א. /
 ה. עדיהם שמות י"ט. ד. / ו. הושע ב' כ"א. / ז. עדיהם מלאכי ג' ה. / ח. עדיהם תהלים ל"ה. ו. / ט. עדיהם
 שם צ"ט. ה. / י. עיניהם כ"א. / יא. ירמיהו כ"ג י"ט. / יב. עדיהם במדבר ס"ח. ל"א. / יג. עדיהם עמוס ט' ה. /
 תהלים ק"ט. קכ"ו. / יד. עדיהם ישעיהו ל"ב. ו. / יה. עדיהם זכריה י"ג. ב. / טו. עדיהם עמוס ט' ה. /
 טז. עדיהם תהלים צ"א. ה. / יז. עדיהם מיכה ה. ה. / יח. ישעיהו כ"ה. ו. / יט. עדיהם מיכה ג' י"א. / כ. ישעיהו
 ל"ה. ו. / כא. עדיהם ישעיהו י"ג. / כב. שם ל"ב. י"ח. / כג. יחזקאל ל"ה. כ"ח. / כד. עדיהם זכריה א.
 י"ב וט"ו.

ותשוב לירושלם ברחמים וביתך יבנה בה
 וכסא רוח אפינו משיח יי' בתוכה תיכון באמת
 ותצמיח קרן לדוד ותערוך גר למשיחך.
 למה לך איבה עם זרע אברהם אוהבך
 אשר הודיע שם כבודך ויחודך בעולם
 וניסיתו בעשר ובחנתו
 ומצאת אותו נאמן לפניך
 בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו.
 למה לך קנאה עם זרע יצחק
 הנעקד על גבי המזבח למענך.
 למה לך תחרות עם זרע יעקב איש תם וישוב אוהליך
 הולך תמים ופועל צדק
 החקוק בכסא כבודך
 ומאהבתך אותו קראת אותו ישראל
 כי ישרה עבודתו לפניך
 ויהי ישר בכל דרכיו.
 אל יחר אפך בהם
 כי קניין שמים וארץ קראת אותם.
 זכור עדתך קנית קדם גאלת שבט נחלתך
 הר ציון זה שכנת בו.
 זכור רחמיך יי' וחסדיך כי מעולם המה.
 זכור יי' חרפת עבדיך
 שאיתנו בחיקנו כל רבים עמים.

ב. ערדי' אויב ד' ב ומלכ'ס א ב מ'ה. / ג. ערדי' תהלים קל"ב י"ז. / ד. ערדי' ישעיהו מ"א ח. / ה. ע"ד
 לשון ח"ל בסוטה י ב ועוד. / ו. ע"ד מאמר ד"ל באבות פרק ה משנה ב. / ז. ערדי' נהמיה ס. ח. /
 ח. ערדי' דברים ה. ה. / י. ערדי' בראשית כ"ב ט. והלשון דומה ללשון "אבל אנהנו עמך בני בריתך"
 אשר בתפלת השחר. / יא. ערדי' בראשית כ"ה כ"ז. / יב. תהלים מ"א ב. / יג. ע"ד מאמר ח"ל בב"ר ס"ח י"ח
 ובמדבר רבה ד. א. / יד-טו. ע"ד לשון "אבל אנהנו עמך בני בריתך". / טז. ערדי' ישעיהו מ"ה י"ג ועוד. /
 יז. ערדי' שופטים ה. ל"ט. / יח. ע" פסחים מ"א ב. / יט-כ. תהלים ע"ה ב. כמ"י בתוב פסוק זה עוד פעם
 בלי דמלה "קנית". / כא. שם כ"ה ו. / כב-כג. ערדי' שם פ"ט. נ"א.

אל תנאיץ למען שמך

ואל תנבל כסא כבודך

זכור אל תפר בריתך אתנו.

שובה ה' עד מתי והנחם על עבדיך

ה שובינו אלהי ישענו והפר כעסך עמנו.

שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך.

הושיענו ה' אלהינו וקבצנו מן הגוים

להודות לשם קדשך להשתבח בתהילתך.

עשה עמנו אות למובה

ויראו שונאינו ויבושו

כי אתה ה' עזרתנו וניחמתנו.

קומה עזרתה לנו ופדינו למען חסדך.

פדה אלהים את ישראל מכל צרותיו.

גאל א

טו [תתן אמת] ליעקב חסד לאברהם

אשר נשב[עת לאבותינו מימי קדם].

תתן חסד ואמת לזרע יצחק

וחמול וחוס ורחם על [שארית ישראל עמך

שמרם] מכל צרה וצוקה

טו [שמרו משפט ועשו צדקה

כי קרובה ישועתך לבוא]

וצדקתך להיגלות אלינו

.

ועת נשפוך ל[פניך]

כה [כי אתה ה' טוב וסלח ורב חסד]

א-ג. ירמיהו י"ד, כ"א. בנ"י כתוב: "ואל תפר". ד. תהלים צ, י"ג. ה. שם פ"ה ד. ו. שמות ל"ב, י"ב. ז-ח. תהלים ק"ה, מ"ו. ט-יא. עזריכ שם פ"ה י"ז. מ"הרא"י עד "ויבושו" ע"ם החזרה. ע"י באתרית דבר עמ' נ"ו. יב. שם מ"ה, כ"ז. מ"לנו" עד "סדה" ע"ם החזרה. יג. שם כ"ה, כ"ב. לו-מז. מיכה ו. כ. / יו. "תתן חסד ואמת" ע"ם החזרה. יח-יט. ס"הרא"י עד "צוקה" ע"ם החזרה. כ-כב. עזריכ ישעיהו נ"ו א.

לכל קוראיך]
 [ונשלמה] פרים ש[פתינו]
 על מ
 [וערבה לך מנחת יהודה וירושלם
 כימי עולם] וכשנים קדמוניות.
 ושם נזבחה זבחי צדק
 ותהפוך אל עמים שפה ברורה
 לקרוא כולם בשם יי' ולעובדו שכם אחד.
 ואל מוריך
 מעידי יחודך
 מאמיני כבודך
 הדבקים בך ובתורתך
 מספרי תהילתך
 כי אין אל אמת זולתך
 ואותך יום יום ידרשו
 קרב צדקתך ולא תרחק
 וישועתך לא תאחר להם
 ותפקדם בפקודת ישועה וגאולה
 ונבוא שעריך בתודה חצרותיך בתהילה
 וגודה לך שיר על גאולתנו ועל פדות נפשינו.
 יברכנו יי' מציון
 ונראה בטוב ירושלם.
 שומר ישראל ישמור את נפשינו.
 באור פני מלך חיים
 האר אלינו ותחוננו

כה-א. תהלים ס"ה. ה. / ב. הושע י"ד. נ. / ד-ה. מלאכי ג. ד. / ו. עדה"כ דברים ל"ג. י"ט. / ז-ח. עדה"כ
 צפניה ג. ט. / יד. עדה"כ שמואל ב. א. כ"ב. / טו. עדה"כ ישעיהו נ"ה. ב. / טז-יז. עדה"כ שם מ"ה. י"ג. /
 יח. עדה"כ תהלים ק"ה. ד. / יט. עדה"כ שם ק. ד. / כ. בסופה של ברכת "אשר נאלנו ונאל את אבותינו
 ממצרים" בהגדה של פסח. / כא-כב. עדה"כ תהלים קכ"ה. ה. / כג. עדה"כ שם קכ"א. ד. ח. / כד. משלי
 ט"ז. ס"ד.

ותרצינו ותשא פנינו
 ויהי שלום בחילינו
 שלוח בארמנותינו.
 וברך את כל עמך ישראל
 מאיש ועד אשה
 מעולל ועד יונק
 קטן וגדול
 וברית שלומך לא תמוט
 וישבו בבית יי' לאורך ימים.
 התר התר יוצר בראשית
 סלח סלח אביר יעקב
 מחול מחול קדוש ישראל
 כי אדיר מלכים אתה
 מלך נורא מלך מהולל
 מלך יקר מלך נכבד
 מלך קדוש.

טז-א. עדה"ב במדבר ו' כ"ה-כ"ז. / ב-נ. עדה"ב תהלים קכ"ב. ה. / ה-ה. עדה"ב ירמיהו מ"ד. ה. / ה. עדה"ב
 ישעיהו נ"ד. י. / ט. עדה"ב תהלים כ"ג. ה. / יב. ישעיהו א' ה. / טז. מכאן ואילך חזרה על דגאמר "למה לך
 איבה עם זרע אברהם אוהבך" וכו'.

י"ח חול

אֲתָהּ תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן
 עֲזַרְנוּ מְגִינֵינוּ מִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] מִנֵּן
 בְּרַחֲמִים תַּעֲזֹרֵר יְשִׁינֵי צִיּוֹן
 הַחַיִּינוּ בְּטַל מִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] מַחִיָּה
 בְּדוֹל וְנוֹרָא תוֹפִיעַ מִצִּיּוֹן
 וְתוֹקֵדֶשׁ בָּנוּ וּבִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] הָאֵל הַקָּדוֹשׁ
 דִּיעָה וְחִכְמָה חֲכָמֵינוּ בִּצִּיּוֹן
 וְבוֹזְגֵינוּ תְּבוּנָה מִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] חוֹנֵן
 הָשֵׁב שְׁבוּתֵינוּ וּשְׁכוֹת צִיּוֹן
 וְתַרְצֶה תְּשׁוּבָתֵנוּ בִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] הַרוּצֶה
 וְהַצֵּלִיל וְהַדִּיחַ צוֹאת צִיּוֹן
 וְסָלַח לַעֲוֹנוֹנוּ בִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] הַמְרַבֵּה
 וְהַמְרַחֵק וְהַלֵּיל בְּפִצִּיחַ בִּצִּיּוֹן
 לְנוֹאֵל וְחֶזֶק בִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] גּוֹאֵל
 חֵלִי וּמַכְאוֹב הַעֲבֵר מִצִּיּוֹן
 וְרַפָּה חֲלִיֵּנוּ בִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] רוֹפֵא
 טַל חֶרְמוֹן שִׁיזְרַר עַל הַרְרֵי צִיּוֹן

א. תהלים ק"ב, י"ד. / ב. עדה"ב שם ל"ג, כ. / ג. ישיני ציון, כעין "ישיני עפר" אשר במחיה שבתפלה. /
 ד. כלומר בטל של תהוה, ע"ד מאמר חז"ל בחנוכה י"ב, ב. ושנונו בפרקי דרבי אליעזר, ל"ד: "לעתיד לבוא,
 מוריד הקב"ה תחיית טל ומחיה המתים, שנאמר: יחיו מתים". / ה. עדה"ב תהלים נ, ב. / ו. עדה"ב ויקרא כ"ב,
 ל"ב. / ז. עדה"ב תהלים קכ"ה, ד. / יא. עדה"ב ישעיהו ד, ד. / יב. עדה"ב במדבר י"ד, י"ט. / יד. עדה"ב
 ירמיהו נ, ל"ד. / יז. תהלים קל"ג, ג.

בן כרך שנותינו בירושלים. / ב[רוך] מברך
 יתקע בשופר גדול בציון
 לקבץ נפוצותינו לירושלים. / ב[רוך] מקבץ
 כלל במשפט שונאי ציון
 וְשֹׁפְטֵינוּ בְּרַחֲמִים בִּירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] אוהב
 לְיֹדִים וְלַמִּינִים תִּכְנִיעַ מִצִּיּוֹן
 וַיִּתְּמוּ כְרֹנֶע מִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] מכניע
 מִבְּמַח תִּהְיֶה לָנוּ בִּצִּיּוֹן
 וְתֵן שָׁכֵר טוֹב לִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] מבטח
 גְּעִימוֹת גִּזְמֵר לֶךְ וּנְפִיצֶיהָ בִּצִּיּוֹן
 וְכוֹנֵן חֲרָבוֹת יְרוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] אלהי דוד
 סִיחַ וְתַחֲנוּגִים נֹאמֵר בִּצִּיּוֹן
 וְתִקְשִׁיב שׁוֹעִינוּ מִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] שומיע
 עֲזִלָּה וְקָרְבֵּן נַעֲרֹךְ לֶךְ בִּצִּיּוֹן
 וְתִרְצֶה עֲבוֹדָתֵנוּ מִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] שאותך
 פָּדָה עַמְּךָ וַיַּעֲלֵךְ לִצִּיּוֹן
 וְתַטִּיב מִטּוֹכְךָ לִירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] הטוב
 צֶהַל צִדְקוֹת צִדְקוֹת צִיּוֹן
 וְעֲטַרְנוּ בְּרֶכֶה וְשָׁלוֹם בִּירוּשָׁלַיִם. / ב[רוך] עושה השלום

ב. עדה"כ ישעיהו כ"א י"ב. / ג. עדה"כ שם י"א י"ב. / ד. תהלים קכ"ט ה. / ו. עדה"כ ישעיהו כ"ה ה. /
 יא. עדה"כ שם מ"ד כ"ו. / יב. עדה"כ תהלים ה. ג. / טז. עדה"כ שמואל ב ה. כ"ט ותהלים כ"ה כ"ב.

תפלה מעין י"ח

אֶלְקֵינוּ וּמִגֵּן אֲבִי יְהִי תְּמִיד בְּעֹרְתִי.
 מִתְּחִיל מֵת וּמוֹשִׁיעַ מְכַלְכֵּל כָּל עֲנָה אֲתִי.
 בְּפִי תִפְּוֹן קְדֻשְׁתְּךָ לְעוֹלָם הִיא תְּהַלֵּתִי.
 וְחַנּוּנִי לִבִּי נָבוֹן וְאֲכִינָה כְּתוֹרֶתִי.
 בִּינְיָאֲתָךְ יְהִי לִפִּי וְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּבָתִי.
 רֹאה עֲנִי בְּגִלּוֹתַי וְאַל תִּתְּרֹשׁ לְדַמְעָתִי.
 סֶלַח עוֹן מְחֹל אֲשֶׁם וְאַז אֵיתָם וְנִקְּתִי.
 רַפָּא חֲלִי וּמְכַאֲוִי וְאַל תִּמּוֹד בְּמַדְתִּי.
 רְוַחָה תָּן בְּכָל מַעֲשֵׂי וּבִרְכָה אֶת תְּנוּבָתִי.
 תִּקַּע שׁוֹפָר וְשֹׂא נֹס רִם לְקֶרֶב אֶת גְּאֻלָּתִי.
 וּבֵית דִּינִי כְּכֹרֵאשׁוֹן בְּרוֹז בְּטוֹבָה שְׁפִיט אֹתִי.
 וְהַמִּינִים וּמַלְשִׁינִים תִּשְׁבֵּר אֶל לַעֲמִתִּי.
 פִּלְטֵת בּוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ תְּהִי כְּהֵם תְּקוּמָתִי.
 בְּנֵה עִירְךָ כְּמוֹ רַמִּים לְמַהֵר אֶת נַחֲמָתִי.
 וְתַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת צִיץ לְבֶן דָּוִד שְׂאֵלִתִי.

א. כעין „מגן אבות“ בתפלה מעין שבע, וכנוי זה מיוסד על הכתוב בראשית ט"ז. א. עדיהם תהלים ל.
 י"א. / ב. כנויו של הקב"ה ע"פ נוסח התפלה. / ג. היא תהלתך כלומר הקדושה. עדיהם תהלים ע"א. ה. /
 ד. עיר ברכת בינה ועדיהם מלכים א. ג. י"ב. עדיהם תהלים ק"ט. ל"ד. / ו. שם כ"ה י"ח. עדיהם שם
 ל"ט. י"ג. בכ"י כתוב: „בגלות אל תחרש עוד“ וחננתי כדי להשלים את המשקל. / ז. עדיהם במדבר
 י"ד, י"ט. תהלים י"ט. י"ד. „סלה“ אחרי „ראד“ שלא בסדר התפלה. בכ"י כתוב: „ומהול“ / ח. עיר מאמר
 הדל בבריכות ד. א. ובעוד כמה מקומות. / י. עדיהם ישעיהו כ"ג י"ג. עדיהם שם י"א. י"ב. / יא. עדיהם שם
 א. כ"ה. / יב. השם „אל“ אינו בכ"י והוספתו כדי לתקן את המשקל. ואפשר שצ"ל „נא“ / יד. עדיהם
 תהלים ע"ה ס"ט. נחמתי הנקוד שלא כדון לשם המשקל. / טו. עדיהם שם ל"ב. י"ז.

שְׁמַע קוֹלִי אֱלֹקִים חַי וְקַבֵּל נָא תַפְלָתִי.
 רְצֵה עִמָּךְ בְּקֶרְבֶּן שִׁי וְתַכְשִׁיר אֶת עֲבוֹדָתִי.
 וְלֵךְ אֶקְוֶה עָלַי גַּסִּים אֲשֶׁר עָמִי בְּגִלוֹתִי.
 וְעַל כָּלֶם אֲרוֹמַמְךָ אֱלֹקֵי צוֹר יִשׁוּעָתִי
 בְּאֹזֶר פָּנִים אֲדוֹנֵנוּ יְהִי שְׁלוֹם וְמוֹדֵתִי.
 אֲלֹקֵינוּ נִצּוֹר מְרַע לְשׁוֹנֵי פִי וּמַחֲשַׁבְתִּי.
 וְנִפְשִׁי גַם כְּמוֹ עֶפֶר תְּהִי לְכָל בְּגִיעָתִי.
 פָּתַח לִי שַׁעֲרֵי תוֹרָה בְּכוֹנֶה וְיִרְאַתִּי.
 וּפְרַנֵּם אֶת בְּנֵי בֵּיתִי מֵאוֹצֶרֶת לְמַחֲתִיתִי.
 שְׁנוֹת חַיִּים תַּחֲיֵנִי בְּנִים לְהִרְאוֹתִי
 כְּבֹא גּוֹאֵל בְּבֵיתְךָ אֵל בְּקֶרְבָּנִי וְתוֹדָתִי.

תם

א. עדה"ב שם מ"ה. ב. / ב. עדה"ב שם קמ"ט. ד. / ד. עדה"ב שם קמ"ה. א. שם פ"ט, כ"ו. / ה. עדה"ב
 במדבר ה' כ"ה-כ"ו. / ו. בכ"י כתוב: "אלקי" ותקנתו ע"ם המשקל. עדה"ב תהלים ל"ד, י"ד. / ז. כלומר אני
 אכנע לכל. וכל זה הוא כלשון "אלהי נצור" שבסוף התפלה. / ח. בכ"י כתוב: "ובכוונה". / ט. מאתורך,
 נגד המשקל. ואולי יש לתקן "ואוצרך".

גדולה וחביבה היא תפלת שמונה עשרה ברכות¹ — הנקראת גם בקיצור "ח"וב,"תכלאל" (ירושלים תרנ"ד-נ"ח) דף מ"ב, א י"ט ברכות, ע"פ מספרה האמתי של עכשיו — שכן נקראת סתם תפלה ונאמרת שלוש פעמים בימות החול², ארבע פעמים בשבתות, ימים טובים וראשי חודשים וחמש פעמים ביום הכפורים³. ועוד שם לה בפי היהודים הספרדים: "עמידה", על שם שהיא נאמרת מחמת חשיבותה בעמידה. ושמה הארמי הוא "צלותא".

רנני לרשום כאן כמה מקורות חשובים לתולדות החסד ואלה הם: "Geschichte des jüd. Gottesdienstes", Breslau 1903. 2, "Studien zur Geschichte des jüd. Gottesdienstes", Berlin 1907. 3, "Der jüd. Gottesdienst in seiner geschichtl. Entwicklung", Frankfurt a. M. 1931. (תרגום עברי: "בדק קדושתנו"; "תולדות החסד והקבוצה ב ישראל" חלק ראשון: ירושלים - ברלין תשי"ד). - יצחק יעקב: "ספר מקד הבכרות", ברלין תר"ע; "סדור אוצר התפלות" ווילנא תרפ"ג. כמו כן אני רשום מה את ספרו החשוב של הפרופ' ד. ה. אוורודאן: "אוצר השירה והדבירה" ירוניקום תשי"ה-תרצ"ג. את הדברים האחרים שהשתמשתי בהם אני מוזכר במקומם. ¹ החסד של ערביה הוא י"ע החסד רשתי ולא חובה, ונראה כי ע"י ימי הגאונים לא נאמרו לו אינה כפרר עד עשרם נאמן ובקומה נאמרו (ה' חבורה) כלומר "בדק ה' לעולם אמן ואמן". אבל מכיון שנתקבל המנהג לאמרה דהי' היא חובה, ואמר הרמב"ם בהלכות תפלה פ"א ו': "הנה כי ישראל בכל מקומות מושבותיהם על החסד ערביה וקבוצה עליהם תפלת חובה". ודגל אף כי השי"ח חזר על כל תפלת ותפלה אינו חזר על החסד של ערביה. והעם הוא כי במי קבוצה היו הבכנים היוקדם מן העיר וראו להתקבץ על סלילה רבה ושמעו כיון דעל כל סל מקום היו מקומות שגדנו שם לחזור גם על החסד של ערביה. כמו שנראה הלך, כי כאשר נתקבלה החובה להיות תתחבו בה גם עמי הארץ, ובשכונם חזר השי"ח על החסד. מבדיו רבא בשבת כ"ה ב': "ר' יוחנן שאל בשבת, שלח ציור הוירד לפני התיבה ערביה, אינו חזר לבקור של יושם, אלא שאלא שבת אין שלח ציור וידר ערביה ציור" (נראה בפרוש של ע"כ) בשבת נתנו כוונה לחזור על החסד של ערביה, כי יש לרבי דברי רבא כששטם, שחזר השי"ח על החסד ממש ולא שאמר רק מעין שבע ברכות. והנה יש לנו שבעתם גם מע"כ: של יושם (ע"י יוסטל צונץ, Berlin 1859 "Die Ritus des synagogalen Gottesdienstes", Berlin 1869 עמ' 80; 1933 עמ' 10 הערה 3 ועמ' 66), ובכיוולא נר השי"ח במאה ה"ב בערך לספור ההוצאה לחזור על החסד של ערביה ("Die Ritus", עמ' 61), אבל כל המנהגים האלה נתבטלו, ע"י עמ' נ"א הערה 1. ² ובזמן הבית התפלו אנשי המעמד תפלת מוסק ותפלת נעילה ("נעילות ערבים") אבל יום. ע"י "Geschichte der Achtzehngebetes", Berlin 1859 עמ' 42-43 הערה 4. ³ ואלה שמות ימי הבכרות: א) חבורה מן. ב) נבחרות חזית היום. חזית. ד) קדושה קדושה קדושה השם משילש. ד) בינה ידועה ביחית הכמה ביחית חזית. ה) חבורה. ו) סליחה. ז) נאולה. ח) רפואה ברכת חולים, רפואה חולים. ט) ברכת השנים, מכרז השנים. י) קבוצה ברכות. י"א) השיבה שופכינה ברכת משפט. י"ב) ברכת המינים, מנכני דים, ולשומרים. י"ג) של וקנים. ברכת צריקים. י"ד) בינה ירושלים. י"ה) של דהי' ברכת דוד. י"ו) חסד שומע תפלה. י"ז) עבודה. י"ח) הרואה דהיינו חזרה. י"ט) ברכת הכנים, שלום

מספרה שבע ברכות¹, בתענית צבור הש"ץ מוסיף ברכות עננו, ובו תעניות האחרונות שבי"ג תעניות צבור, הש"ץ מתפלל כ"ד (כ"ה) ברכות (כ"ד דתעניתא, ועי' ברכות כ"ט, א)², ומוסף ראש השנה מכיל ט ברכות³.

אעפ"כ נקראות גם תפלות אלו בפי העם שמונה עשרה ברכות, מחמת רגילות.

התפלה בעיקרה היא עתיקה מאד, ואמרו חז"ל: „מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תקנו י"ח ברכות על הסדר" (מגלה י"ז, ב). מובן כי היתה כאן התפתחות, וכפי שמשערים החוקרים היה הנוסח הראשון של התפלה בן ו ברכות⁴, עד שעלה לי"ב⁵ ואח"כ לי"ז ברכות. משרבו המינים נתוספה ברכת „ולמשומדים" (ברכה י"ב) ובזמן האמוראים הוסיפו ברכת דוד (ברכה ט"ו)⁶, ובזאת נחתמה התפלה. אבל החתימה לא אחדה את נוסח התפלה, ולא רק שיש הפרש בין נוסח א"י לנוסח בבל, אלא שיש גם הפרש בין נוסח אשכנז לנוסח ספרד.

כשבאו „מתקני הדת" לתקן את סדר התפלה, שלטה ידם גם בשמונה עשרה ברכות ושינו את הברכות הלאומיות, אבל לא קבל עמנו את השנויים האלה.

התפלה מכילה דרישותיו של אדם מישראל ובקשותיו וכמו כן שבת והודאה לבורא עולם על טובו הנדול וחסדו שאינם כלים לעולם. ובצדק אמרו חז"ל: „ג ברכות הראשונות ונ ברכות האחרונות שבחו של מקום והאמצעיות צרכן של בריות" (ירושלמי ברכות ב, ד).

התפלה נתחברה ונאמרת רק בעברית, אבל ברבות הימים תורגמה גם לארמית⁷ והיתה חומר לדרוש⁸ כעין כתבי הקודש וגם זה מעיד על חשיבות מיוחדת. גם הפיטנים מצאו כאן מקום רחב להתנדר בו

¹ נ ראשונות, נ אחרונות וקדושת היום. / ע' „מקור הברכות" עמ' 21-22. / * נ ראשונות, נ אחרונות, מלבויות, זכרונות ושופרות. / * „Die Ritus", עמ' 2. / * צונץ: „Die Gottesdienstlichen Vorträge der Juden", Berlin 1832, עמ' 368. / * בענין התשתיות הבריות ע' גם „Der jüdische Gottesdienst", עמ' 41-27. / * מ. נסטר: „Studies and Texts", London 1925-28, חלק א עמ' 269-264 וחלק ב עמ' 56-50. / * מגלה י"ח ב-י"ה א; „תניא", מנחם רע"ה ס' ד בשם אנדה; י. ד. איווענשטיין: „אוצר מדרשים", ניר-יוק תרס"ח עמ' 585-584.

וקשמו אותה בשבעותיהם ובקרבותיהם¹. אבל גם אחרי חתימת התפלה היו מקרים שלא נאמרה בנוסח המקובל, ולפעמים לא נאמרו אפילו הברכות. כשלא היה לו לאדם מישראל פנאי או כשלא היתה תפלתו שגורה בפיו, התפלל רק תפלה קצרה², מעין שמונה עשרה³ או מעין שבע ברכות⁴. לפעמים קצרו החזנים את התפלה בחזרתם⁵, ומצינו

¹ ב"דכ"ד, ספר ראשון, ברלין תרס"ג, עמ' 36-44, הוכיח דה' משה זינדל כי שרש השם קרובה כבר נמצא בתנ"ך ומוכנו הלל והרואה ועי' ראיותיו שם. הקרובה היא שם כולל לכל הפיוטים שנחברו לתפלה, ובעיקר נקרא בשם זה סדר הפיוטים לשלש ראשונות של התפלה, וכן נקרא קדושתא על שם הקדושה שהיא נולת המותרת של סדר זה. סדר פיוטים לכל שבע או י"ח דבריות נקרא ע"פ מינוי י"ח שמונה עשרה, ששבעתא וגם שבעתא. והנה בענין השבעות הוצי' להאריך מעט: יש לנו שבעות למנחה (ויבא אר"י, דאוריזאן מס' 202, ועי' צינץ: "Literaturgeschichte der synagogalen Poesie", Berlin 1866, עמ' 466) שבעות למעריב (הא דוכן לתשועה" בניני שעכמער ג: פיוטים ושרים, שהוציא לאור פרוס' דר"י דאוריזאן בניירוק בשנת תרס"ה, עמ' 81 ועי' עמ' מ"ט הערה 2) ושבעות למוסף (רוב השבעות הגדספות) ואפשר מאד כי השבעתא למעריב היא עתיקה ביותר וקדמה בזמן אסילי לקרובה, כי מהמח שהיתה התפלה של ערבות רשות, הרחיבו הפוסטם עזו כפושם להכניס בה פיוטיות קודם שבאו להגניט לתפלה של שהיות. גם מנחה השבעתא הוא קל בדרכה מזה של הקרובה ודוא גם קצר ממנה. עי' "Zur Liturgie der babyl. Juden" עמ' 10-10, והנה בכמה כתבי יד נקראות השבעות בשם "דרמוש". השם הזה אינו שגור ביותר ויש לשער כי מהמח שכתלה חבליתו ונשכחה הוראתו הלך וכלה. ר' משה שטיינשניידר היה הראשון שדרש את השם הזה ע"פ הלשון הוגנית ואמר שהוא דרוש או דרושה (עי' במקורות דמוכאים בספר "השם השגור" לרב ד"ר ה. בראדי ולפרוס' דר"ק. אלברכט, ליפסה 1903, עמ' 19 מס' 13 בהערה), ומאז מקובל פירושו זה אצל הדוקרים. אבל באמת נראה כי אין השם דרמוש כנוי לפיוט בצורת דרוש (כי לו אמר "בחדה של פסח וכו'"), אלא לשבעתא. והוא שם ארמי נגזר מדרמושא, רמזאו ודרמוש, ופירושו: "של ערבות", ואין זה מן השרש. ובכן הוא שם עתיק של השבעתא שנועדה למעריב, ועי' ביטול של חזרת השג"ח למעריב נחשטשש הגבולים ונדרה דהרמוש לתפלות אחרות. השבעתא, ויבא אר"י, הנהל נקראת בכ"י אוקספורד רשימת נויבירד וקוילי מס' 2706/20, וזו זכור" (ברשימה בשעות: "ווצר זכור" וכו' כן שם מס' 2714/6. גם בכ"י שוקן מס' 22 דף י"א, א. הוא נקראת "שבעתא לשבת זכור", ובמהדור רומניא, קושטאנדניה של"ה הלך א' דף מ"ה, הוא שבעתא למנחה של שבת קודם שבת זכור. בעיקר נקראו שבעותיו של ר' אלעזר הקליר, שעכ"פ כמה מן נאמרו בתפלת מעריב, בשם דרמוש. עי' צינץ: "Die synagogale Poesie des Mittelalters", Frankfurt a. M. 1920, עמ' 69 הערה b. (כה" משנת 1441 הוא כ"י של המזאיות הבידוי Add. 19, 944, ועי' רשימת מידליות, לונדון 1903, מס' 626/VII). גם בכ"י מהדור רומי משנת ה' ק"ה אשר בספריה הלאומית בפרו, רשימת מ. צוטנברג פרו 1866 מס' 609, נמצא השם דרמוש לשבעות. ומענין הוא כי השם *δρμος* בא בתלמוד תמיד בכתב: "דרמוש" (קרישין ס"ג, א) הדרמוש" (בבא מציעא ע"ב, ב) ולא דרמוש. ושוב, בכתבי יד עתיקים הן של ספרות שונות (אוקספורד, לונדון ופריז) והן של הגניזה, סדרן של השבעות הוא עש"י קודם הוצר או קודם הקריבה וגם זה מראה כי השבעות נחברו ברובן למעריב. ואפשר נ"כ שלכתהילה נחברו השבעות באופן הזה שחאמרנה למנחה, מעריב ומוסף והיא שעמדה לך שלא תאבדנה גם בזמן שנתבטלה חזרת השג"ח למעריב. ועוד, הלא העיר ה"ב ש. א. ווערטליימער ב"גנוי וירושלם" ח"ב, ירושלם תרס"א, דף י"ה, ב כי התבונת של השבעתא לפסח: "שיר השירים אשרה נא לירידה" (דאוריזאן מס' 948) בכ"י אחר, הוא "לרמושה דר"יני", וגם כי מאמת את השערתו. ובכן אין חתקין "דרמושה" במובן הדרמוש, כלומר הדרום מבידה. ועי' במסדור יניי, בניירוק תרע"ז, עמ' 41. ומה שנאמר שם בהערה 1 כי כ"י אוקספורד מס' 2708/8, הוא אותו כ"י שממנו החתקין רש"י ווערטליימער את השבעתא הג"ל, לא נכון, כי זהו כ"י אחר. והנה העירנו הדר"י י. שיימן כי במאמרו של צונץ "Mittheilungen aus hebräischen Handschriften", שנדפס בעתון (Z. f. h. B. XIX (1916), עמ' 182, כתוב בזנוע המחור כמנהג אסיליה כ"י די רובי מס' 963: "Stat. schreibbt dermoš" וואס איז דרמוש דרוש "לרמושא" einige Male (כלומר סופר כ"י ex) וזה כמעט שמוכחה אמיתות השערתו. ואף כי אין הדרמוש דרוש מכל מקום בא מה כלומר בשבעתא, לפעמים הדימו כמי שהוא בא לפקידים גם בקריבה / ² ברבות כ"ה, ב: "הושע ה' את עמך" גם בתפלה הקצרה יש כמה שנוי נוסחאות בין הבבלי לירושלמי דברכות ד. ד. ומענין הוא כי בתפלה הקצרה יש י"ח מלים. (על דבר שבמנין זה העירנו יודי' דה"ר מ. זולא). ³ דבנות, ברבות כ"ה, א וירושלמי ברבות ד. ג. גם כאן יש הרבה שנוי נוסחאות בין הבבלי לירושלמי. בהבינו נכללו התפלות: ד - מ"ו. ⁴ "ברך אתה ה' אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אבהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב, האל הגדול הגבור והנורא, אל עליון, קדוש שמים וארץ, מן אבות דברבר". חפלה זאת היא עד היום חזרת השג"ח למעריב שבתות / ⁵ אבל בלשח נאמרה התפלה בגייל.

ב"ספר האשכול" לר' אברהם ב"ר יצחק מנרבונא, (האלבערשטארט תרכ"ח — כ"ט), עמ' 55: „והמנהג בישיבה שממהרין היחידים להתפלל [מנחה] והש"ץ יורד ואומר אבות, גבורות וקדושה וחותר [כלומר ופוסק]¹, ורב צמח כ' מנהג אצלנו החונים בעשוי"ט מתפללין אבות וגבורות ואח"כ אומרין גדלך תקדש בנו בא"י האל הקדוש, דעת וחכמה למדנו חונן הדעת, הדור אצלך תשיבנו הרוצה בתשובה, וכן שאר הברכות. וחונים הראשונים קבלו ממר רב יהודאי והוא מרבו"².

חוץ מחוסר פנאי ואחור, היו גם גורמים אחרים לקיצור התפלה או שנויה. לפעמים רצה חזן פיתן להכניס נוסח פיומי של התפלה משלו, עם הברכות המקובלות, אל סדר התפלה או סתם להשמיעו לקהלתו. גם יחידים שנו לפעמים את נוסח התפלה, אם ע"י איזה מאורע בחייהם, או מצורך פנימי. ויש שלא הניחו אפילו את מטבע הברכות³.

כתבי היד של הגניזה מכילים הרבה תפלות מפויטות כאלו בלי שום סימן ובסימני א"ב או של שם הפיוט⁴.

מזמן מאוחר בערך ידועות לנו גם תפלות ש'קולות מעין י"ח כעין זו שמתפרסמת בסוף ספר זה.

הד"ר יעקב מאנן פרסם מאוצרות הגניזה ב"הצופה לחכמת ישראל" שנה ו (בדרפסט תרפ"ב) עמ' 14—9, תפלת יחיד מפויטת שנתחברה

¹ וכן הוא ב"חניא" (מנשיב רי"ד) סי' ה': „תקנתם (של המאחרים לבוא ערב שבת עם השכיבה) שיתפללו בל' בלחש כמצות התפל' ואחר כך יורד שלוח צביר ואומר מן ומחיה וענין קדושה ומסיום האל הקדוש".
² מדברי בעל „ספר האשכול" יש להבין כי החונים התפללו אבות וגבורות ע"פ הנוסח המקובל ורק אחרי כן התחילו ב"גדלך תקדש בנו", וכן נראה ב"כ מ"תשובות הנאונים", הוצאת הפרס' ד"ר א. מרמלשטיין, דע"א תרס"ה, עמ' ס"ה-ס"ז (אין מובאת שתי השלמות שונות לתפלה אלמכיתית זאת, האחת עד אות ק והשניה עד אות צ) ודומה לתפלה הבינני ע"י ברכות א, א. אבל ב"סדר הביר ברכות" נמצאת גם התחלתה של תפלה זאת באוסף פיוטי: „אדון למענך עזרינו ויגנינו ב' א' ה' מן אברהם" וכו', ע"א. י. שעשערי: „Studies in Jewish Liturgy", Philadelphia 1930, עמ' 97, ובכן נראה כי לאמרה ע"פם גם באוסף כזה. וסמכו בה על הירושלמי ברכות ה, ז המוכר „ל"ח מעין יח"ח". ומענין הוא כי בהתחלת התפלה הזאת אמרו: „ברוך אתה ה' וכו' קנה שמים וארץ", וזאת היתה תפלה של חול. וגם בתפלות אחרות נאמרת ברכה זאת. בספר „תשובות הנאונים" הג"ל כתוב עוד: „שוב להגיד בה (כלומר בתפלה קצרה מסוימת בואת) איזו הקריבים למלות ומזולזין בתפלה לבטלה מפני טענת טרדתם ופחיתם מהבהלת רצי הרשות" (ב"תשובות הנאונים" בתיב „ומזלזלין" . . . וסדרתם" ותקנתו ע"פ M. G. W. J., כרך 69 (1926) עמ' 37), ³ משמע בברכות הוא עיקר התפלה ושנינו בברכות כ"ט, א: „לויז עלה אביי אמאן המצלי הביננו" ומפיש רש"י: „לפי שמדלג הברכות וכולל בביכה אחת". ובמקום „מעין כל ברכה וברכה" שבברכות שם כתוב בירושלמי ברכות ה, נ: „סוף כל ברכה וברכה". / ⁴ הפרס' מרמלשטיין פרסם תפלות כאלו ב. M. G. W. J. הג"ל עמ' 36—40, וכן נחשדמו כמה ב „Studies in Jewish Liturgy", עמ' 104—97, ודרכה עידן נגזרות בנניז' ועי' „Der jüd. Gottesdienst", בערות עמ' 586—585.

בבית המאסר ע"י ר' אברהם הכהן מא"י בשנת תתקנ"ד לחרבן הבית כלומר, בשנת 1024 לספירת הנוצרים.

גם הפרופ' י. מ. אלבונג פרסם ב"הגורן" כרך י (ברלין תרפ"ח) עמ' 91—93 קטע משמונה עשרה בדרך המנון.

והמקצרים והמשנים סמכו כנראה על דברי חז"ל כי "צריך לחדש בה דבר" וכי "ר' אלעזר היה מתפלל תפלה חדשה בכל יום", ירושלמי ברכות ד, ד'.¹

כאן פרסמתי לראשונה ד תפלות מעין י"ח ע"פ כתב יד של הספריה העירונית בליפסיה וע"פ צלומים הנמצאים ב"מכון לחקר השירה העברית".

א) תפלת יחיד, יחידה במינה, ע"פ כ"י של הספריה העירונית אשר בליפסיה, B. H. 12. 39, דף נ"ג, ב עד ס"ב, א.²

שם המחבר לא נודע. פרנץ דליטש שרשם את התפלה הזאת ברשימת כה"י של הספריה הנ"ל³ עמ' 285—284, קרא את הכתובת בטעות: "תפלת שלמה בנויה על סדר שמונה עשרה", ושיער כי ר' שלמה ב"ר יצחק גירונדי היה מחברה, אבל באמת כתוב מפורש: "תפלה שלמה" וכי. המחבר היה יהודי ספרדי וחי כנראה בסוף המאה הי"ד או בתחלת המאה הט"ו לספירת הנוצרים.

הוא אומר: "אני ביושר לבבי אשיר עוויד, כי הגיע זמני לומר שירה. זה היום שקויתי, וקנתי וכבודי חדש עמדי. עובני הנוער והלך הילדות. עתה הראיתי לדעת כי ה' הוא האלהים. הורוני הימים ורוב שנים יודיעו חכמה. ערכתי מערכי לב וסוד לא ידעתי אחקרהו. אערכה מלין ופי

¹ וכתוב ב"ספר אבודרהם" (קונטשטינא רעד) דף כ"ה, ב: "והמעט שאין מברכי' בא"י אמ"ה אקב"ו על התפלה. מפני שהתפלה היא מצוה שאין לה קצבה מן התורה אלא ביד האדם היא למעט או להרבות". כ"י רבני ספרדי על קלף מהמאה החדש בערך. בכל עמוד יש י"ד שורות. הוא קובץ ספרים אלה: (קטע מספר מוסר מהחבר בלתי נודע), אגרת מנהג החסידים, קיבוץ מאמרים על אמתת ההכמה האלהית, מאוני צדק, מאמר תחית המתים להרמב"ם, ס' סדק חלק לרב הגדול רבינו משה בר מימון ולהל"ה שמנה פרקים להרמב"ם, ספר מבהר פנינים, ד' פרקים מספר מורה נבוכים והתפלה השלמה המתפרסמת כאן. הוצ' מאלה מכיל כ"י זה עוד את הנוסח "אאמר את אדוני אותותיו אפרשה" לר' יוסף ו' לשימי (ראוויודאן מ' 20). / ² A. G. R. Naumann: „Catalogus librorum mss. qui in bibliotheca senatoria civitatis Lipsiensis asservantur. Codices orientaliū linguarum descr. H. O. Fleischer et F. Delitzsch". Grima 1838. ³ הי במאה הי"ט לספירת הנוצרים והיה תלמידו של הרמב"ן. ע' צונץ: „Literaturgeschichte", עמ' 483—482.

אמלא תוכחות. נצחוני תשובות נצחות. מה נכבד אותו נצוח. אשרי מי שמנצח עצמו לכבודו. המציאוני ראיות מוכיחות מציאות אלוה הביאוני אל הסבה הגורמת. ידעתי ואמצאהו קדמון ומנהיג עלת העלות לכל החפצים. יצאתי מן הספק אינני פוסח על שתי הסעפים נכנסתי לברית ליראה את השם הנכבד והנורא במופתים ידועים ומסופרים שמעתי רמזים ונקדות" ¹.

ומזה אנו רואים כי חבר את התפלה הזאת לעצמו בימי הזקנה. ואם גם לא נפרש את דבריו „נכנסתי לברית“ כפשוטם, כלומר שנתגייר או שחזר ליהדותו, הרי נוכרת להודות כי יש לנו כאן ענין עם אדם שהציץ ונפגע בספקות ושב אחרי היסוסים ומלחמה פנימית להכיר את בוראו. ונצחון זה שנצח את עצמו לשם הבורא עורר אותו לחבר תפלה זאת. ושוב הוא אומר: „אינני מחזיק אמונתי מפני שהפילוסוף מורה בה ולא מחליש כונת הלב אם חלוק עלי. כל ישעי וכל חפצי ספרי הנבואה והמסורת" ².

כשהוא אומר: „עשינו דמינו שחוק על יחוד שמך הגדול אין לך שעה ביום שאין בה עקידה לפניך... מסרת את בניך ביד רחמי אכזרי עינינו תלויות לחמלת חמת המציק" ³, אנו למדים, כי חי בימי צרה ומצוקה לישראל ושקדשו אז את השם.

אפינית היא שנאתו לפושעי ישראל, למינים ולמשומדים, והרי הוא אומר: „ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה להשיב על חכמי הקבלה ולחלוק על בעלי המסורת" ⁴. „ברוך השם שלא נתנני סרף לשניהם. שמעתי ולא השמעתי לאוני פתוני ולא נתפתיתי ולא עברו על נפשי המים הזדונים" ⁵. „יצא מן העולם בחדוש מקרים במיתה מנוולת בפרסום עבירה בעידי דבר מכוער. ירדו ערירים אל ארץ תחתית" ⁶.

סגנון התפלה הזאת הוא יפה מאד והיא מתובלת ברעיונות פילוסופיים. ואם „מברכותיו של אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא אם לאו" (ברכות נ, א

¹ עמ' ג-כ"ב. / ² עמ' י, י"ז-י"ט. / ³ עמ' כ"ט, כ"ז-כ"א. / ⁴ עמ' י"א, ז-ח. / ⁵ עמ' י"ב, ג-ה. / ⁶ עמ' ל"א, כ"א-כ"ד.

ותוספתא ברכות א, ו), אין שום ספק כי המחבר קרא ושנה וידע גם פרק בקבלה ובפילוסופיה.

המחבר השתמש לפעמים גם בחרוזים ובלשון נופל על לשון.

וזה הוא בנינה החיצוני של תפלה זאת:

לראשונה באה כעין פתיחה המתחילה ב„למשופטי אתחנן“ וגומרת ב„יהי רצון מלפניך שיהא שם שמים שגור בפי ולשוני תהגה צדקך“¹.

אחרי כן מתחילה התפלה ב„ה' שפתי תפתח“ ונאמרות הברכות מא עד י"ג חוץ מהברכות ה, ז—ח וי"א. מטבע הברכות משונה לפעמים ולפרקים באות שתי ברכות בבת אחת.

ואפשר כי לא חסר כלום והמחבר הכניס את תוכן הברכות החסרות באלו שאמר, אבל המעתיק טעה בכמה מקומות.

ועוד שני דברים מענינים כאן, גם קדושה נמצאת בתפלה זאת והיא קדושת כתר, ואין השמות ציון וירושלים נזכרים בה כלל.

בסוף התפלה כתוב:

„נשלם המוסר והידיו והתפלה / בעזר יוצר כל ונורא על כל תהלה“. בנוגע לתפלות דומות מעיר דליטש ואומר כי בספרות ר' חיים מיכל היתה ג"כ „תפלה ליהיד מסודרת לתפלת שמונה עשרה, בכל ברכה מענינה, בלשון צח וברור עם סדר קדיש וקדושה מן רבינו יהודה ב"ר קלונימוס², ונלוה עליה סדר קדושה לשבת, ליוצר ולמוסף מאת רבינו משלם ב"ר יצחק³“.

(ב) „תפילה מעין שמונה עשרה“, ע"פ צלום מכ"י אופנהיים אשר בבודלינה MS. Opp. 659, הנרשם ברשימת גויבוייר אוקספורד 1886, עמ' 628 מס' 1925/5 p 4⁰, דף ק"נ, ב—קנ"א, ב.

מחבר התפלה הזאת היה כנראה יהודי צרפתי או אשכנזי במאה הי"ד בערך לספירת הנוצרים. וידע המחבר ללקט פסוקי התנ"ך ולהתאימם יפה יפה למסרתו. גם רוח הקבלה לא היתה זרה לו כל עיקר. לפעמים השתמש בחרוזים ובלשון נופל על לשון.

¹ עמ' ט"ז, כא—כ"ב. ² „Literaturgeschichte“, עמ' 282—280. ³ שם עמ' 466

וחבל כי קרנו השמאלית של דף קנ"א נקרעה למטה ונאבדו כמה הצאי שורות.

מכל מקום יכולתי להשלים כמה דברים ע"פ התזוזה, כי מפני סבה בלתי ידועה חזר הסופר בדף קנ"א עמ' ב' על דבריו. כמה פסוקים יכולתי להשלים ע"פ השערה ואלה סגרת במונחיים מרובעות.

מתחלת התפלה עד „לא יכלכלו יקרד"י¹ היא הפתיחה, ומכאן ואילך הכנים בה המחבר את כל תוכן הברכות כסדרן, אלא שאין בה שום ברכה בשם ומלכות.

תפלה זאת נכתבה על ניר בכ"י קורסיבי של יהודי צרפת ואשכנז במאה הט"ז בערך.

בכ"י זה ישנן עוד תפלות ופיוטים ממחברים אשכנזים כגון ר' אלעזר מזורמשא ור' יהודה מריונג שפורק (= ריגנשפורק).

נויבויר רשם ברשימתו כי אפיו של כתב יד זה הוא רבני יוני.²

ג) „י"ח חול", ע"פ צלום מכ"י של הגניזה הנמצא ג"כ בבדולנה MS. Heb. F 29, והגרשם ברשימת נויבויר וקוילי אוקספורד 1906,

עמ' 143 מס' 2729/4, 8°, דף ס"ב, ב—ס"ג, ב.

תפלה זאת בצורת פיוט, היא היותר עתיקה בין התפלות שאני מפרסם כאן. היא נכתבה על ניר בכ"י רבני מצרי במאה הי"ד בערך אלא שהיא בודאי עתיקה מכה"י. קרוב לוודאי שהיא גם היחידה כאן שנאמרה בצבור, כי האחרות לא יצאו מכלל תפלת יחיד.

סימנה היא א—צ וכל בית הוא בן שתי שורות, שהראשונה גומרת ב„ציון" והשניה ב„ירושלים".

תפלה הדומה לה בצורה וגם בסופי השורות והיא למנחה של שבת וראש חודש, נרפסה ע"פ „סדר חבור ברכות" — כ"י שנשרף בטורין ותכנו נשאר רק בהעתקת רש"ז שעכמער — בספר „Studies in

¹ עמ' ל"ח, י"ז. / ² בנוגע לכתוב של השם בן שלוש ימים הגדיל בשני כתבי יד אלה ע' פיוט' א. בלינר: „Über den Einfluß des ersten hebr. Buchdrucks", Frankfurt a.M. 1896, עמ' 47-48 הערה 7 ובסקירות המובאים שם.

"Jewish Liturgy" עמ' 101. תחילתה היא: „אני אריב את ריבך

יאמר לבת ציון" ונקראת שם „קרובה".

תפלה זאת שנדפסה כאן בשם „י"ח חול", נתחברה ע"פ נוסח ארץ

ישראל של התפלה והיא בת י"ח ברכות.

כל בית מכיל מעין כל ברכה כסדר התפלה וגומר בברכה בשם ומלכות.

ניקודה החלקי של תפלה זאת הוא של כה"י עצמו.

(ד) „תפלה מעין י"ח", ע"פ צלום מכ"י קויפמן הנמצא באקדמיה

ההונגרית למדעים בבודפשט מס' 539, והגרשם ברשימת ד"ר מ. ווייס

פרנקפורט ע"נ מין 1906, עמ' 173 מס' 539, 8°, דף ה, ב—ו, א.

גם תפלה זאת היא בצורת פיוט והיא שקולה במשקל הנקרא בערבית

„הַגֵּ'", כלומר במשקל השיר „אדון עולם". היא נכתבה על ניר בכ"י

קורסיבי של יהודי איטליה במאה הט"ז בערך, והשירים והפיוטים

בעצמם הם ג"כ מאותו זמן.

שמו של המחבר אינו מפורש בכ"י. אבל בשיר שקדם לתפלה זאת

והדומה לה בהרבה¹ חתום המחבר: שמואל הלוי יו"א, ונראה לי

ששמואל הלוי חבר גם את התפלה הזאת.

והיות כי ניקדתי את התפלה השקולה הזאת השמטתי כמה מאמות

הקריאה שאינן נצרכות בסכסמט מנוקד.

בסוף דברי רוצני להודות למנהל ה„מכון לחקר השירה העברית" לרב

החוקר ד"ר חיים בראדי שהואיל בטובו לעבור על החבור הזה והעירני

הן בעל פה והן בכתב על הרבה דברים חשובים כיד ה' הטובה עליו.

¹ התהלתו: „שירה בקול נעים לאל נורא".

